ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№№8-9 (21.917) ● 2011 гъэм щІыщылэм (январым) и 21, мэрем ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 6-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

КЪБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен республикэм и спорт федерацэхэм я ядригъэкІуэкІа зэІуэщІэм хэтащ Парламентым и Тхьэмадэ Чеченов Ануар, Правительствэм и Іэтащхьэ Меркулов Александр, абы и янэ къуэдзэ Абрэдж Іэдиб.

●ЗэІуэщІэхэр

КЪБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен, Парламентым и Тхьэмадэ Чеченов Ануар, Правительствэм и Іэтащхьэ Меркулов Александр сымэ.

Унафэщ Іхэр ягъэбелджылы

- МЫ ІУЭХУР нэхъыбэу зытеСщІыхьар спорт федерацэхэм я унафэщІхэр дгъэбелджылынырщ, республикэм спорт лІэужьыгъуэ псоми зыщІегъэужьыным и хэкІыпІэхэр гъэбелджылынырщ. Зэрыфщ Іэщи, нэгъабэ Урысей Федерацэм и Президент Медведев Дмитрий унафэ ищІащ спорт федерацэхэм я Іэтащхьэ мы-гъэзыпхъэр къэрал кІуэлІыкъуІэхэр мыхъуу, абы хэзыщІыкІ Іэщ Іагъэлі Іэр араУэ щытын зэрыхуейм теухуауэ, - жиІащ Къанокъуэм. - Нобэ дгъэбелджылыну ди кІалэнщ федерацэхэмрэ попечительскэ советхэмрэ я унафэщІхэр. А псоми кІыдэкІуэу, дэтхэнэ федерацэри зыхуеину мылъкумрэ ар абы зэрыІэрыхьэну щІыкІэмрэ убзыухъхьащ. Мылъкур зезыгъэкІуэн фонд кІыдзэдгъэпэщын хуейщ. Сыт хуэдэу ирехъуи, нэхъыщхьэр федерацэхэмрэ попечительскэ советхэмрэ зэдгъэкъэзынырщ.

КЪБР-м и спорт федерацэхэм я лэжьыгъэм кІрикІуахэм, дызыхьыхьа ильэсыщІэм къапэщыт кІалэныщІэхэм кІэщІу кІытуеныщІащ спортымкІэ, туризмэмрэ курортхэмкІэ министр АфІэунэ Аслъэн. Абы кІыэзрыхигъэщамкІэ, идажьпсту Къэбардей-Балкъэрым физкультурэмрэ спортымрэ щІыху мини 135-рэ хэтщ. Спорт лІэужьыгъуэу 33-м республикэм щыщІэщІащ, абыхэм едажкІуэ мин 29-рэ кІыэзщІаубыдэ. Иджьпсту спорт федерацэу 26-рэ мэлажьэри, 15-м УФ-м Спортымкіэ и министерствэм и аккредитацэ яІэщ.

2010 гъэм щІыху мин 50-м щІигъу зыхэта физкультурэ-спорт Іэхэгъуэхэр республикэм щрагъэжІуэкІащ. Спортсмен 55-м Урысейм спортымкІэ и мастер къыфІащ, 7-р дунейпсо класс зиІэхэм яхэхуащ, спортымкІэ щІыхь зиІэхэм зы къахэхъуащ. Спортсмен 320-рэ нэгъабэ спортым и мастерхэм я кандидат хъуащ. БэнэкІэ спорт лІэужьыгъуэм псом хэмыдэу ехьулІэныгъэфІэхэр щызыІэрагъэхьащ.

- Министерствэм и къалэн нэхъыщхьэхэм ящыщыщ физкультурэмрэ спортымрэ щІыху нэхъыбэ дегъэхьэхьныр. Абы теухуауэ едгъэкІуэжІ Іэхэгъуэхэм я фІыгъэкІэ кІыэзэдэнкІа ильэсым физкультурэ, спорт лІэужьыгъуэ псоми республикэм щыпсэуэхэм я процент 15,6-р кІыхьэтэщ. Абдежым дыкъыщыуыІэнукъым, 2015 гъэм а бжыгъэр процент 30-м нэдгъэсыну ди мурадщ, - жиІащ АфІэунэм. Апхуэдэу ар кІытеувыІащ КЪБР-м и спортсменхэм дунейпсо, урысейпсо зэхьэзэхуэхэм щызэІуагъэхьа ехьулІэныгъэхэм.

ЗэІуэщІм кІрихьэлІахэр тепсэлъыхьащ спорт федерацэхэмрэ попечительскэ советхэмрэ я унафэщІу ягъэувыну къагъэлъэгъуаэхэм.

КЪБР-м и Президентым ядиІыгъащ спорт бэнэкІэмкІэ федерацэм и унафэщІ кІуалыкъур Олимп чемпион Хъущт Аслъэнбэч зэрыхуэгъэфэщар. Кьанокъуэ Арсен гу лъагирІэтащ ар утыкум ихьэ спортсмену зэрыщытым икІи федерацэм и гугъуехь псоми гулъытэ хуищІыну зэман зэримыгъэтынур. Министрым къалэн щищІащ абы дэІэпыкъуэгъу кІыхьагъэтыну.

Попечительскэ совет зыбжанэм я унафэщІэр зэрыщІащ. Псалъэм папщІэ, атлетикэ хьэпъэмкІэ спортсменхэм защІэзыгъакъуэу щыта мэкъуэмэш хозяйствэмкІэ мин

Сурэтхэр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Къудамэщ Іэ къызэІуах

●Прохладнэ къалэ

Прохладнэ къалэ округым и «Къалэ сымаджэш» узынщагъэр хъуэмэкІэ и муниципальнэ ІуэхущапІэм нобэ, щІыщылэм и 21-м, лапароскопие хирургиемкІэ я къудамэм ІэкІыб щІидзэ. Абы къыщагъэсэбэпынущ кІуэцІ узыфэхэр операцэ щащІкІэ уІэгъэ машІэ дыдэ зымыщІ Іэмалхэр.

ЦІыху 14-м тещІыхьа къудамэм хэтщ сыткІи къызэрэзэпэща операцэ щІыпІэ, уІэгъэр щапхэ, дохутырхэр щылажьэ, зы сымаджэ, сымаджкІэ зыщІэль пэшхэр. Медицинэ страхованэмкІэ КЪБР-м и Фондыр я щІэгъэкъуэну нэгъабэ къащэхуащ лапароскопие операцэхэр щащІкІэ къагъэсэбэп видео-эндоскопиер нэгъэщІэхэри. Абы-хэм сом мелуани 3, пэшхэр зыхуеІ хуэгъэззэным мелуани 2-рэ мин 700-рэ хуха-хащ.

ПАНФИЛЕНКЭ Людмилэ.

Зи чэзу къалэнхэм топсэлъыхь

●Дыгъуасэ

КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен республикэм и муниципальнэ районхэмрэ къалэ округхэмрэ я администрацэхэм я Іэтащхьэхэм дыгъуасэ Правительствэм и Унэм щаІуащ.

И ПСАЛЪЭМ и пэублэу, Къэбэрдей-Балъкъэрым узынщагъэр хъуэмэнымкІэ и министрращІэ **Амщокъуэ ФатІимэт** кІыэзэхуэсахэм щаригъэцІыхум, абы къыхигъэщащ жэуаплныгъэщхуэ зыпылъ къалэн пщэрыль зэрыщащІыр икІи зыпэрыхьэ Іэнатіэ мытынщым екъулІэныгъэ щІэну екъуэхуащ.

- 2011 - 2012 гъэхэм республикэм узынщагъэр хъуэмэныр щегъэфІэкІуэным и Іуэхум сом меларди 2,5-рэ хухахынущ. Абыкіэ республикэм и сымаджэщхэр кІыэзыхуэтынщэу зыхуей хуэдгъэзэн, щІэзэр кІыэзІутхэн, цІыхухэм зэрелІэзэ, узыфэхэр кІыэзэрахутэ Іэмэпсымэхэр, хущхьуэхэкІэхэр, нэгъуэщІхэри ирикъуу къэтщэхун хуейщ. АпхуэдизкІэ мыдрэу зэуІуу кІыщІыгъуІыпІэр зэрэмыгъэхьащ. Абы кІыхьэкІыу дэтхэнэ сомри егупсысауэ, зэгъэзэхуауэ къэгъэсэбэпыпхъэщ. А Іуэхур министрыщІэм тэмэму иунэтІыну дыщогугъ, - жиІащ **Къанокъуэ Арсен.**

Республикэм мы гъэм кІыпІэщыт кІалэн нэхъыщхьэхэр игъэнаІуэри, я Іуэху еплыкІэхэмкІэ щызэхъуэжэ зэІущІэ гъэпсыкІэм тету, Президентым зэхьэхэр иригъэкІуэкІащ. Абы хэтащ КъБР-м и Парламентым и Тхьэмадэ **Чеченов Ануар,** Правительствэм и УнафэщІ**Меркулов Александр,** абы и кІуэдзэхэу **Абрэдж Іэдиб, Ерчэн Темболэт,** республикэм и Президентым и Администрацэм и Іэтащхьэ **Жамборэ Владимир,** министрхэр, къэрал комитетхэм я унафэщІхэр, ирагъэблагъа кІуальхьэщІэхэр.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

«Щхьэнтіагъэм и тхьэмахуэ-2011» гъэлъэгъуэныгъэм КъБР-м и Іуэхущ Іапі Іэу 14 хэтынущ

Илъэс еплІанэ хуауэ Къэбэрдей-Балъкъэрыр хэтщ мэкъумэш хозяйствэм, ерыскъым промышленностым, жыг хадэ зыгъэкІэхэм кІыэтрагъэпэщ «Щхьэнтіагъэм и тхьэмахуэ-2011» дунейпсо выставкэм. Мы гъэм ар щІыщылэм и 21 - 30-хэм Берлин кІалэм щокІуэкІ.

ЕЗЫХЭМ я продукцэр абы утыку кІыщралъхьэнущ «Къэбалъкъ ресурс», «Налшык гъэш завод», «Ведес», «ЗЭТ» дагъэ завод», «Консервпром», «Агро+», «Агро-Ком», «Бахьсэн и жыг хадэхэм», ООО-хэм, «Кавказ» ІофІыкІ фабрикэм, «Жызум» акционер обществэ эхъэщІам, «Налшык» хьэлэ завод» акционер обществэ эІуэм. Дунейпсо утыкум мы гъэм ягъэ йохьэ «Росс-спорт» ООО-рэ. Абы Берлин еІэ Іусыпхьэхэм халъхьэ кІытэхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым иджыпсту щагъэзащІэ инновацІ бизнес-проектхэр ягъэлъэгъуэнущ Италием щыщ «Форхер», «Лукини» фирмэхэм.

Агропромышленнэ комплексым кІыщагъэсэбэп иджырей Іэмалхэм щыгъуэзэ зэрызыкъуІыкІыр ди кІыдэрыІу, КъБР-м мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министр Къаздэхъу Альберт зэрыжиІамкІэ, республикэм и лІыкІуэхэм я мурадщ ди дежь къыщалэжь мэкъумэш продукцэмрэ ерыскъыпхъэхэмрэ дунейпсо рынокым щыщэнымкІэ Іэмалхэр яубзыхуну, лжьэгъу къахуэхьынухэр, инвесторхэр къыхахыну.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщі Меркулов Александр зи пащэ лІыкІуэхэм яхэтщ КъБР-мкІэмэкъумэш хозяйствэмкІэ и министр Къаздэхъу Альберт, муниципальнэ щІыналъэ зыбжанэм я Іэтащхьэхэр, республикэм и предприятэ нэхъ инхэм я унафэщІхэр.

САМЧЕНКЭ Светлан.

КЪАНОКЪУЭ Арсен:

Республикэм и экономикэм и Іэнатіэ нэхъыщхьэхэм зэрызаужь псынщІагъэм кІэрыдгъэхуакъым

2010 гъэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и дежкІэ тынш дыдэу щытакъым. Псоми финанс Іуэхухэр зэрыщызэІыхьам къыдэкІуа гугъуехьхэр къызэринэкІыурэ, республикэм игъэзэщІащ промышленностым мэкъумэш хозяйствэми я Іэнатіэхэм Іуэхущ Іапі Іэщ Іэхэр къыщыдзэІухыныжкІэ проект куэд. Щ Іыналъэм и властхэм я зэфІэкІыр хуэзыщІагъэуІуащ, дызэрыт илъэсым и бюджетми хуэдэу, 2011 гъэм и бюджетри щІыхуэхэм яхуэгъэлэжьэным.

А псоми къадэкІуэу, экстремистхэм ягъэбзаныркъым республикэм щІэщытыкІэр зэІыгъэхьэным хуэунэтІауэ зэхащІыхьхэр икІи хабзэхьумэ органхэм я мызакъуэу, республикэм лъэлкъ куэду зэхэт и ІыхуфІэми ялэщІоуфэ. Щ Іыналъэм и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен быдзу и фІэщ мэхъу республикэм мамырыгъэрэ зэпІэзэрытыныгъэрэ къыщызэгъэпэщыным, абы и социально-экономикэ Іэнатіэм тэмэму зегъэужьыным КъБР-м и щІыху-хэм я акъыпри къарури зэрыкІуирикъунур.

«Интерфакс-Юг» агентствэм ирита интервьюм Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президентыр щытепсэлъыхьащ щІыхуэхэм я псэукІэр егъэфІэкІуэным, КъБР-м и экономикэм и Іэнатіэхэм зегъэужьын я лъэныкъуэкІэ 2010 гъэм республикэм хуэзфІэкІахэм.

- КъыззэдзэкІ илъэсым къэхъуахэм ящыщу Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэр сытым игъэгушхуа, сытым игъэпІейтея икІи щыщІащ и къэрал власть и органхэм я лэжьэкІэм зэхъуэкІыныгъэ хэзылъхьа Іуэхуу сыт къэхуа?

- УрысейпсО мыхьэнэ зиІэ Іуэху зыбжанэ 2010 гъэм зэрыщыІар жыпІэ хъуну къыщІэкІынщ.

Сэ къызэрыслъытэмкІэ, гушхуэныгъэ къыпхэзылъхьэ, фІым ущызыгъэгуфІ Іуэхуэм, щэч хэмылъу, ящыщщ Президент Медведев Д. А. УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзар. Абы и унэтІныныгъэ нэхъыщхьэхэр УФ-м и щІыналъэхэм зауэжьымкІэ икъукІэ мыхьэнэзэхуэ зиІэщ. Социальнэ Іэнатіэм зегъэужьыным, узынщагъэр хъуэмэнымкІэ Іэнатіэр къэгъэщІэрэщІэжьным хуэунэтІауэ федеральнэ властым кІыщІэ тофэхэм, къэралым и премьер-министр Путин В. В. зэрыжиІамкІэ, Іэмал къуат социальнэ Іэнатіэм и уасрэ эхкІэсахэр гъэхъуэжьынымкІэ.

(КІэухыр 2-нэ нап.).

ЩІыщылэм и 1-м къыщыщІэдзауэ

●Псэуныгъэ

2011 гъэм псэуныгъэ политикэм сыт щІэуэ къыхыхьэну? Илъэсыщ Іэм къыру зыгъэуІэта унафэ псори зэхэтыкъэжьауэ фыщылъотэнущ.

Пенсэхэмрэ пособиехэмрэ

Пенсэхэр хагъэхъуэнущ мазаем и 1-м къыщыщІэдзауэ. Пенсионер мелуан 36,6-м лэжьыгъэкІэ яІэрыхьэ хэхъуэхэр процент 8-кІэ нэхъыбэ хъунущ.

2011 гъэм социальнэ пенсэхэр процент 9,1-кІэ нэхъыбэ хъунущ, мэлажьхьхьым и 1-м къыщыщІэдзауэ - процент 8-кІэ. Апхуэдэу мэлыжьхьхьмазэм процент 6,5-кІэ хохъуэ цІыхухэм зэуэ ират пособиехэм - апхуэдэхэм я бжыгъэр мелуан 17 мэхъу. Мылажьэ пенсионерым Іэрыхьэ нэгъуэщІ хэхъуэхэри хэту (псалъэм и хьэтыркІэ, автобусхэмрэ троллейбусхэмрэ я билетхэр пуду къращэ) и пенсэр и кІэ къакІуэ хуэнукъым цІыхур зыхуибыдэ щІынальэм щыпсэури папщІэ я нэхъ мащІэу зыхуеину мардэм.

Анэм хухаха мылъку

Анэм хухаха мылъкур зэрыратым теухуа хабзэм зэхъуэкІыныгъэфІ зыбжанэ къыщыхъуащ.

Псалъэм и хьэтыркІэ, нэхъапэм анэм лъэІу тхылъ Пенсэ фондым щІилъхьа нэужь, ахъшэр мазих дэмыкІауэ иратыгэкъым. Абы псэупІэхэр къыщащІохукІэ анэхэр гугъу иригъэхьырт, къезыщэхэр къапэпльэн зэрамыдэм къыхэкІыу. Иджы анэхэм мазитІ пІалъэм кьриубыдэу ахьшэр яІэрыхьэн хуейщ.

Сабийм и ныбжьыр илъэсищ иримыкъуами, зи гугъу тщІы мылъкур псэупІэ къращэхун папщІэ къыІаха кредитыр е абы щхьэщатыкІын хуей процентыр япшыныжьныкІэ къаІэгъэсэн хъунущ.

Ауэ нэхъыщхьэ дыдэр иджы а ахъшэр езыхэм я закъуэ унэ ящІын папщІэ къагъэсэбэп зэрыхьэнурщ. Абы папщІэ ухуакІуэхэм ягуры Іуэн хуейкъым. Мы хабзэм псом хуэмыдэу мыхьэнэшхэу иІэщ унэхэр езырезыру зыхухэу ящажэдэхэм я дежкІэ. УнэщІэхэр ящІыным е жьыр зэрагъэпэщыным анэм и ахьшэр хальхъуи хуит ящІащ.

2011 гъэм щІышылэм и 1-м анэхэм ират мылъкум аргуэру хагъэхьауащ. Мы зэманым ар сом мин 365-рэ 698-рэ кІэпейкІэ 40-рэ мэхъу.

Хущхьуэхэмрэ зэрызагъэпсэхуну тхылъхэмрэ

Льготэ зиІэхэр щІышылэм и 1-м хуит ящІащ ират дэІэпыкъуныгъэм щыщ медицинэ Іыхьэр «ягуэшыну» - иджы абыхэм Іэмал ягъуэтащ санаторэм кІуэн ямыдэмэ, пщІэншэу хущхьуэхэр къыІахьну.

Фигу къздгъэкІыжьынщи, а льготэ лІэужьыгъуэр иджыри къэс ягуэшу щытакъым. Абы щыгъуэми санаторэхэм зэрыкІуэну тхылыр кьыдэхьныр илъэс къэс нэхъ гугъу хъурт, Іэнатіэм хуаутІыщ мылъкур ягъэмащІэрти. А псом къыхэкІыу, хущхьуэхэр пщІэншэу къеІызыхэм ящыщ куэдыр санаторэхэм кІуэфыртэкъым.

Иджы льготэ зиІэхэр мэлыжьхьхьм и 1-р къэсыху аргуэру хэдэ хъунущ мыбы: хущхьуэхэр пщІэншэу къыІахьну хуей, хьэмэрэ зэрызагъэпсэхуну тхылъхэр нэхъ къащтэрэ? ТІуми хуэмейм, абыхэм ягъэкІуэну ахъшэр ирагъэщІ. Льготэхэм хэдэну хуей цІыхур Пенсэ фондым кІуэн хуейщ.

НЕВИННАЯ Ирин.
«Российская газета».

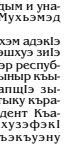

Ахъшэ иратыну къагъэув

Донецк областым щыІэ Макеевкэ къалэм лагъымитІ къыщагъэуащ метр щих фІэкІа я мызэхуакуу.

Цыху зэкІуэдакъым, арщхьэкІэ псори къэхуэам игъэжьеящ. Бзаджащ Іэхэм къаІэна тхыгъэм къыщагъэув еврэ мелуани 4 иратыну. Арыншамэ, лагъымхэр дяпэкІи къагъэуну жаІэ.

Къалэм кІуащ Украинэм къэрал кІуэцІ Іуэхухэмкіэ и министр Могилев Анатолий-рэ абы и блытыгІэтхэмрэ.

Зорыкъуанщэр наІуэщ

2009 гъэм щэкІуэгъуэм Москва икІыу Санкт-Петербург кІуэ «Невский» мафІэгъуэ къэзыгъуэахэм ятеухуа Іуэхур зэхэгъэкІыныр УФ-м и Прокуратурэ нэхъыщхьэм и Следственнэ комитетым зэфІигъэкІащ.

Ягъэкъуанщэхэр цІыхуибгъу мэхъу, псори Ингушым щыщщ. Нэгъабэ яуку Іаущащ а щІэпэкъаджагъэ бзаджэм хэта нэгъуэщІхэу цІыхуибл.

Фигу къздгъэкІыжьынщи, гъуэщІ Іуэгъуэм къыщагъэуа лагъымым мафІэгъум иса щІыху 27-м я гъашІэр ихьащ, нэхъыбжж уІэгъэ хъуащ.

Ягу дыхьэн папщІэ

УФ-м къэрал кІуэцІ ІуэхухэмкІэ и министр Нургалиев Рашид видеоконференц иригъэкІуэкІащ.

Абы жиІащ МВД-р дяпэкІэ нэхъ жыдджэру цІыхухэм зэрадэлэжьэнур. Ахэр щрагъэблэгъэнущ министерствэм и къудамэхэу щІыналъэхэм щыІэ псоми. КъулыкъушІэм зэрыжиІэмкІэ, гулъытэшхуэ хуащІынущ цІыхухэм я тхъэусыхафэхэм.

Нэхъапэм, - жиІащ министрым, - тхъэусыхафэр эхигъэкІыни папщІэ щІэтэхъуэхэм я тхъэусыхафэ ящІ. Ар делагъэщ. Дяпэкіэ сыт хуэдэ тхъэусыхафэри щхьэкІэ щызэхагъэкІынущ.

Къулыкъу ящІэну хуейкъым

УФ-м Зыхъумжыныгъэмкіэ и министерствэм и уиафэщІхэм я мурадщ 2011 гъэм дзэм щраджэну пІалъэр щыщхьэІум нэс ягъэІэнэкъуу къулыкъушІэ Къэрал Думэм зыхуагъэзэну.

Ар къыщыхэкІар Іэмалымащагъэщ. Штаб нэхъыщхьэм и унафэщІм и кІуэдзэ Смирнов Василий зэрыжиІамкІэ, ныбжьыщІэхэм ящыщу мин 200-м нэблагъэ мы зэманым хуейкъым дзэм къулыкъу щащІэну, икІи Іэмал псори къагъэсэбэп абы щыпсЫуадзын папщІэ. Дзэм ираджэхэм я проценти 3-м ирырагъэзэж я узынщагъэр зэрымыщІагъэм кьыхэкІыу.

◆Инженерыдзэхэм я махуэщ 2006 гъэ лъандэрэ ягъэлъапІэ.

◆Илъэс 505-рэ и пэкІэ папэ Юлий ЕтІуанэм Ватиканым и Швейцар гвардие къызэригъэпэщащ. Ар зэпымыуу къулыкъу щащІэ дзэуэ дунейм щыІэсым я нэхъыжь дыдэщ.

◆Илъэс 70 и пэкІэ (1941) кьалъхуащ испан уэрэджьаІуэ Іуэрыпэу **Доминго Плацидэ**

◆Илъэси 105-рэ и пэкІэ кьалъхуащ балетым и урысей артист, балетмейстер, цІыхубэ къафэм и къэрал академие ансамблыр (иджы езым и цІэр зэрехьэ) и деж хуагъэхьыпІ (1937), СССР-м, УФ-м я къэрал саугъэтхэм я лауреат, Ленин саугъэтым и лауреат **Моисеев И. А.**(1906 - 2007).

◆Илъэс 90 и пэкІэ кьалъхуащ урысей кинохудожникыр, «Сэлъэтыу тхуэ балдырхэм» (Чухрай Г. игъусэу Ленин саугъэт къратащ), «ПшахьэщІым и дыгъэ хужьыр» (Ибрагимбековэ Р. и гъусэу - УФ-м и Къэрал саугъэт) ногъэущ фильм куэдми я сценарийхэр зытха **Ежов В. И.** (1921 - 2004).

◆1918 гъэм Адыгейм Совет власть щагъэуващ.

◆1924 гъэм **Ленин (Ульянов) В. И.** дунейм ехыжащ.

◆Илъэс 85-рэ и пэкІэ кьалъхуащ музыковед, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхубэ тхакІуэ Хьэхъупащ Хьэжбэчыр. 2000 гъэм дунейм ехыжащ.

◆И ныбжьыр илъэс 65-рэ ирокъу Урысей Федерацэм КъБР-м я цІыхубэ егъэджакІуэ, тхыдэ щІэныгъэм я доктор, профессор **Мэлбахьуэ Борис.**

◆1985 гъэм дунейм ехыжащ Франджым и ЛІыхъужь **Хьэгъундокъуэ Елмэсхьан Едыдж и пхъур.**

ПІалъэгъэр зыгъэхьэзырар **ШАЛ Мухьэмэд.**

Лъэпкъ Іуащ ыгъэ:

Тхьэмыщ Ікэм и дунейр гъэмахуэрщ.

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Республикэм и экономикэм и IэнатIэ нэхъыщхьэхэм зэрызаужь псынщIагъым кIэрыдгъэхуакъым

(КIэухыр. ПщIэдзэр 1-нэ нап.)

Кавказ Ищхьэрэм и экономикэмрэ и социально-экономикэ зыужьыныгъэмкIэ планхэр гъэзэщIэныжмкIэ икьуклэ IуэхущхьэкIэ ЩIыгъэ трагъэкIуагъэ. Хлопонин А.Г. зи унафэщI Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым. Мы IуэхуМ щIэныгъэ кьалэн куэд яубзыхуагъ. Абыхэм ящыщщ Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым зэрызиужьыну щIыкIэр, республикэхэм щагъэзэщIэну инвестицэ проектхэм трагъэкIуэдзну ахъшэр къыщыщIагъэкIуэ кIэрал шэсыпIэхэр зэтегъэувэнымкIэ планыр, Кърал щIыб экономикэ лэжьыгъэмкIэ банкым и кьудамэ къызэрагъэпэщыр, Ищхьэрэ федеральнэ округым зэрызиужьыну щIыкIэр, республикэхэм щагъэзэщIэну инвестицэ проектхэм трагъэкIуэдзну ахъшэр къыщыщIагъэкIуэ кIэрал шэсыпIэхэр зэтегъэувэнымкIэ планыр, Кърал щIыб экономикэ лэжьыгъэмкIэ банкым и кьудамэ къызэрагъэпэщыр, Ищхьэрэ федеральнэ округым зэрызиужьыжьыну стратегием хагъэхьащ, адрей Iыхьэр «Урысей зэкъуэтым» и парт проектхэм хиубыдэу ягъэзэщIэнущ.

Абыхэм ящыщщ Ищхьэрэ федеральнэ округым и проектхэр гъэзэщIэным трагъэкIуэдэн папщIэ сом мелард 50-кIэ федеральнэ центркIэ щысыдэн ящыщ кьуэрыуным кьыхэкIыу дэ инвестицэ проект хъарзынэу псори зэхэту сом мелард 20-м щIигъу зыхуэзэ дубзыхуащ. Ахэр федеральнэ IэнатIэм тэмэму щыпхыдгъэкIыкIыфину сыщогъуэ.

Экономикэм зегъэужьыным и лъэныкьуэкIэ 2010 гъэм тещIыхьауэ зыхуэдгъэзэжауэ щытыкIэм республикэр и кIэм щIыкIэм зэрыкIыфIыр.

Ди республикэм, лъэпкъ куэду зэхэт ди цIыхубэм дзыхьэ пщIэшхуэрэ кьызэрыхуащIым и щыхьэтщ къэралым и унафэщI нэхъыщхьэхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым кьызэрыкIуар. Медведев Д. А. Налшык щригъэкIуэкIащ Кавказ Ищхьэрэм кьыпэщыт Iуэхуэхэм зегъэуха зэIущIа.

«Урысей зэкъуэтым» и Къэбардей-Балъкъэрым и Къэмэхуэм кьэзэрыгъэпэща конференцым дз дыщытепсэльыхьащ нэхъыбэкIэ узыщыгугъэ хъуну инвестицэ проекту округым и хэгъуэгу псоми кьыхалъхьаужм. Зэи кьэмыхъуагъэ, Федерацыемкъ Советым щекIуэкIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и махуэхэр икIи абы хиубыдэу сенаторхэм дз ахуэзтIуэтащ ди ехъулIэныгъэ хэмтэ тхуэзэрIэкIынуэхэмэ.

Зэрыщыту къапщтэмэ, мыпейуэ дылэжьащ, псоми зэпэщIысуэу мы гъэм республикэм и щIыналъэм щыщыкIуэ щIэпхъаджагъэхэм я гугъу умыщIмэ. Абыхэм я зэранкIэ ди екъулIэныгъэхэри хэпщIыкIыу фагъуэ мэхъу. Апхуэдэу щыт пэтми, хэти ирехъуи, республикэм и зыужьыныгъэр зыми кьыхъэтегъэуцуфIынукъым.

2011 гъэм ди республикэм мамырыгъэр щызэтеуэжыну дыщыгугъ ыкIи. Республикэм щыIэ МВД-мрэ УФСБ-мрэ я унафэщIхэр зэрахъуэжащ. Быдэу сащогугъ КъБР-м и апхуэдэ щIэпхъаджагъэхэр IэмэпсымкIэ нэхъ мащIэ щыкъуэн папщIэ Iуэхум щIэуэ евъэплажэр я кIаурум емыблэжыну.

- 2010 гъэм экономикэм зегъэужьыныгъэ республикэм кьалэнныкъуэкъэр зыхуигъэувыжауэ щытащ. Ахэр фхуэгъэзэщIа? КъэкIуэну зэманым хуэгъэзауэ апхуэдэ тегушхуэныгъэ фиIэ?

- Финанс-экономикэ кризисым гугъуэхь куэд кьыдэкIуа пэтми, Къэбэрдей-Балъкъэрым хуэзэфIэкIащ экономикэм и IэнатIэ нэхъыщхьэхэм блэкIа илъэсхэм зэрызаужьа псынщIагъэр кьызэтригъэнэн. ЗэкIэ кьыззэрабжамкIэ, валовэ щыIныгъэ продуктыр сом мелард 74-рэ и уасэ мэхъу, ар илъэс кIуам елъытауэ процентыр 3,5-кIэ нэхъыбэщ. КьызэрытлыхьэмкIэ, лэжьыгъэ лIэужьыгъуэ псоми фейдэуэ кьапэкIуар 2009 гъэм нэхъыбэ хуэдэ 1,6-кIэ нэхъыбэнущ. Апхуэдэу дз тхуэзэфIэкIащ мэкъумэш IэнатIэм кьыщалэжьыш хэдгъэхуэн.

Дыщэрыт илъэсым КъБР-м щIэуэ предприятэ куэд кьыщызэIуахащ. Абыхэм ящыщщ Iуэхущ IэнатIэм папщIэ гъущIэхэIкIэм кьыхэщIыкIа унэIуащIэ зэгъэхьэзыр «Джекъ» предприятэр, пластик контейнерхэр, гъуэгу зекIуапIэхэр кьыззэрыщащIкI плиткэхэр кьыщIэзыгъэкI заводхэр.

Мэкъумэш IэнатIэм кьыщалэжьыр проценти 6-кIэ нэхъыбэ хъуащ. Гъавэу тонн мин 637-рэ кьрахьэлIащ. Абыхэм къадэкIуэу промышленностымрэ агропромышленнэ комплексымрэ я предприятэхэм щыпащащ IэнатIэкIэ зэрэфIэкIуэныжымрэ.

ЗэфIэкIышхуэ кьэзыт Iэмэпсымщ IэнатIэхэр щагъэуващ «Кавказкабель» кабель заводэ» акционер обществэ зэхуэщIам, «Тэрчалмаз» акционер обществэ зэIуам, «Севкаврентген-Д» ООО-м, «Эрпак» акционер обществэ зэхуэщIам, «Комплект» вакъэ фабрикэ» ООО-м предприятэхэм. IэнатIэхэм я техникэ щытыкIэр кьэгъэщIэрэщIэжыныбмрэ егъэфIэкIыжыныбрэ псори зэхэту сом меларитф щIигъу трагъэкIуэдащ.

Предприятэхэм я мыхьэу нэхъыщхьэм инвестицэу халъхьар 2009 гъэм елытауэ хуэди 2,4-кIэ нэхъыбэщ.

Дз адэкIи пытщащ хьэрычэт IэнатIэм зэщIагъэкъуэжа - абы сом мелуан 200-м щIигъу хуэдэтIыпщащ. БлэкIа илъэсым кьриубыдэу бизнес-инкубаторэр Бахъсэн, Прохладнэ районхэм кьыщызэIуахащ. Ауэ екъулIэныгъэ нэхъыбэ зэрагъэкIуэр, Дзыхьуэкъуэ илъэсыщIэм дз ехъулIэныгъэ папщIэ дз инвестицэ проект гупыфI дгъэхэзыращ икIи абыхэм ящыщ зыIыхьэр Бахъсэн Ищхьэрэ федеральнэ округым зэрызиужьыжьыну стратегием хагъэхьащ, адрей Iыхьэр «Урысей зэкъуэтым» и парт проектхэм хиубыдэу ягъэзэщIэнущ.

Ныр» мыхьэнэщхуэ зиIэ проектхэм хиубыдэ уэхуэныгъэхэр. Абы и фIыщIкIэ «Iуащхьэмахуэ лъапэ» лъэпкъ паркым щыщ щIы нэхъыфI дыдэу гъэтар 400-м щIигъуи экологие мардэ псоми тету уэхуэныгъэ щегъэкIуэкIыныкIэ Iэмалхэр зэтрагъэувэнущ, апхуэдэу мы щIыпIэм щыIэ коммунальнэ гугъуэхьхэр кьыщрахьэщIащ.

Проект нэхъыщхьэ дыдэу кьалытэ сом меларди 2,6-м щIигъу зытекIуэдэну «Азау» бгы-пыжэ комплексыр уэхуэным тещIыхьар. Абы икIи ятIэ, Урысей Федерацэм и Инвестицэ фондым и ахъщэ кьызэщIэгъэуIуэныжмкIэ щыIэ Iэмалхэм дыхоплъэ.

Iуащхьэмахуэ дэкI кIапсэ гъэзэгъи и ещанэ Iыхьэр яуэ кьудиер. Ар лажьэу хуежьа нэужь, лыжэкIэ къэзэжьыхьэр метр миниплIым нэс лъагаIэм щыIэ «Гара Баши» станцым нэс кIуэфынущ. Абы нэхъри нэхъ лъагэу Европэм нэгъуэщI зы станци щыIэнущ.

Зэман гъунэгъу дыдэм кьыриубыдэу ди мурадхэм я гугъу пщIымэ, Кавказ Ищхьэрэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэмкIэ стратегием хиубыдэу 2025 гъэм нэсыху Къэбэрдей-Балъкъэрым кьэщIэзэрагъэпэщынущ Щэрджэм, Щэрэдж, Iуащхьэмахуэ районхэр зыхиубыдэ турист-рекреацэ щIыналъэ хэха.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым и дэтхэнэ цIыхуми и псэукIэр егъэфIэкIуэныжмкIэ фи гугъапIэхэр сыт хуэдэ?

ЛэжьапIэм хэхъуэну? Ар ику иту Урысейм щатым пэгъунэгъу фщIыфыну фы-гугъэпэ? Мы гъэм лэжьапIэ IэнатIэу дацэ кьыззэрагъэпэщ Бахъсэн щIыналъэм и гъунэгъу щIыналъэ кIуам елъытауэ тегушхуэныгъэ зэрыщIэкIыжыну.

- Псом нэсу жысIэнщи, альандэрэ дыхьэтепсэльыхьэ проектыщIэхэр ди деж лэжьапIэ IэнатIэщIэхэр кьыщызэIуахынымрэ и лъабжьащ. Ар ящэу.

Инвестицэ проектхэр зэрагъэзащIам, социально-экономикэ зэхъуэкIыныгъэхэм я фIыщIкIэ дз тхуэзэфIэкIащ илъэсым и кIэм ирихьэлIэу лэжьапIэншэхэм я бжьыгъэ щIыку мин 12,3-м нэсу дгъэзэщIам, ар нэгъабэ елытауэ процент 41-кIэ нэхъ мащIэщ. Ику иту ятI лэжьапIэр проценти 8,3-кIэ нэхъыбэ хъуащ. 2011 гъэм бюджет IэнатIэм пэрытхэм и улахъэм процент 2,9 хуэдэ хъуащ.

Абы и Iыхьэныкъэ дз адрей щIыналъэхэм дакъыкIэрыхуу щытащ. Ауэ иджы Ставрополь краймрэ Щэшэн Республикэмрэ дакIэлъыкIуу, ещанэ уиныгъэ тIыгъыну щыщIыкIынущ. Зи гугъу щыр бюджет IэнатIэм и лэжьакIуэхэм ират улахъэр зыхуэздзымкIэщ.

БлэкIа илъэсым дыдэхьэ 2011 гъэми Къэбэрдей-Балъкъэрым и бюджетыр цIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным хуэунэтIащ. 2010 гъэм дз зыхуэдгъэзэуныжмрэ щыта социальнэ щIыналъэ зэхуэгъэпэщIащ. А политикэм дз Iэмал имыIэу адэкIи пытщынущ.

Апхуэдэу къэгъэлъэгъуапхъэу кьызэлъытэ 2009 гъэм елыытауэ ику иту ятI пенсэр процент 43-кIэ нэхъыбэ зэрыхъуар.

ЛэжьапIэ IэнатIэщIэу 1500-рэ кьызэIуахащ, лэжьапIэншэхэм ящыщу цIыху 2100-рэ хъэрычэт IэнатIэм пэрыуэнымкIэ гъэ кьэс ирагъэкIуэ социальнэ мыхьэнэ зиIэ уэхуэныгъэу ,щIы бжьыгъэхэр, абыхэм Бахъсэн, Май кьалэхэм дащIыхьа уэзыншагъэр щрагъэфIакIуэ физкультурэ комплексхэр, алырыбгъуэкIэ къищIыкIа футбол джэгунIэу Тэрч, Лэскэн, Дзэлыкъуэ районхэм, Налшык кьалэм, лIыщхьаш ещанэ кIэрыдгъэкIа комплексым щыIэхэр, Май кьалэм и парк комплексымрэ муэймрэ, апхуэдэу псы, газ зрикIуэ бжьамий гъуэгуэр яхэту, кьызэрызэIуахам и фIыщIэкIэ. Иджы дыдэ дз къэдпщIтэжащ гъэ кьэс ирагъэкIуэ «Бизнес мурад нэхъыфI» щIалэгъуалэ зэпеуэм къриIуэхэр. Абыхэм ящхъ иткIэ щIалэ, хъыджэбз 42-м езыхэм я проектхэр зрагъэзэщIэн папщIэ грантхэр хухахыщ. Са кьэкIэрыспытэмкIэ, щIалэгъуалэм я зэфIэкIыр кьагъэсэбэныну зэрыхуцIэкъур ядэIыгъын хуейщ.

ИкъукIэ мыхьэнэщхуэ иIэщ сабий етхуанэ е абы кьыкIэхъыжкIэ сабий кьызыгъэ ящIыну унагъуи 143-м республикэм и законодательствэм тету псэупIэмкIэ сертификатхэр зэрыратам. А сертификатхэр, анэхэм ират ахъшэм хуэдэу, ди щIыналъэм кьыщагъэсэкIыжынущ щIыпIэщ инвестицэхэм я нэхъыбэр Iуащхьэмахуэ лъапэ и инфраструктурэм зегъэужьыным хухах. Абыхэм я кьэкъкIэ ящIынущ «Iуащхьэмахуэ лъапэ» ятIэпсымрэ уэсучхьэумрэ щызыхъумэ уэхуэныгъэхэр», «Iуащхьэмахуэ лъапэ ирафэ псымкIэ кьызэрэпэщынщ» псы зыпкIуэ щыкIу тыгъэ хуащIащ.

А щыкIэм тету дз хуэм-хуэмурэ кьызэдгъэпэщ республикэм исхэм яхуэфащэн псэукIэ. Шэч хэмылъу, щIыналъэм экономикэм зиужьыжу, бюджетым и хэхъуэгъэ нэхъыбэ хъуху дэри Iэмал нэхъыбэ диIэнущ цIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным тегъэгъэзэжа ахъшэр нэхъыбэ тIыдынмкIэ.

- Иджыблагъэ къыхагъэщауэ щытащ республикэм и урысхэр имыIэпхъуэкIымкIэ сабэп хуэ проектхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым зэрыщIэзыщIэр. АтIэ, лъэпкъ куэд зэрыс щIыналъэу ди республикэр зэрыщытым нэхъ зыиубгъауэ утепсэльыхьыфыну пIэрэ?

- Ар нэхъ апэкIэ зи гугъу сщIа агропромкэтхэрщ. Промышленностыр кьаплъэкIа. Мелард 12 и уасэ Май районым щыIэну заводыр, полимер кьабзэхэр кьыщIэзыгъэкIынурщ. А проектым социальнэ уэнэтIныгъэ иIэу къэпIэпIэкIэщ, сыту жыIэмэ лэжьапIэ IэнатIэу мини 2,5-рэ кьызэIуихынущ. Апхуэдэу а проектым и фIыщIкIэ щы гектарищэ зыубыд теплицэ яухуэнущ икIи ар предприятиер щыIэ кьыхэсэбэ псы хуабэмкIэ ягъэплъынущ. Проектым хеубыдэ заводым и IэщIагъэлIэхэр щыпсэунэу пселкэ, сабий сад, амбулаторэ, пошт, нэгъэуцI социальнэ инфраструктурэ щыIэ хуеину.

Социальнэ IэнатIэр къащтэмэ, мыбы япэ щрагъэщынущ узынышагъэр хъуэмэныжкIэ Iэхъуэцлэ IэнатIэхэр кьэгъэщIэрэщIэжынущ. Къащтэмэ, район сыжыдзэщхэмрэ поликлиникэхэмрэ зэрагъэпэщыжыну, республикэм и Сабий унэр ХъэзыI ящыну, онкологие диспансерыр ухуэным пае, перинатальнэ, ренатальнэ, акушер-хирургие центрхэр кьарагъэжьэну я мурадщ.

Дызэрыхьа илъэсыщIэм и кIэм ирихьэлIэу Музыкэ театрымрэ Налшык курортым и зыпэчсхэуплъэхуэмрэ зэпэщIыжыкIэ ящыкIэ хуейщ. Спорт ухуэныгъэхэр ирагъэкIуэкI, къащтэмэ, алэрыбгъэкIэ кьишыкIа футбол джэгуплIэхэр Налшык кьалэм, республикэм и Дзэпашхьэ щIэрэдж, Щэджэм районхэм щащI, Налшык дэт Стадионыр ирагъэфIакIуэ.

Жылагъуэхэр псыкIэ кьызэгъэзэпэщынымк мыхьэнэщхуэ зэриIэр кьыхэлIащ. Ди деж жыIэрэ пытщынущ зыхуэфащэ республикэ программэр гъэззэщIынымк хуибудэу. Абы ипкъ иткIэ, хуажэхэм псы кьыщIэшыпIэщIэхэрэ псы ежьапIэхэмрэ щыIэнущ.

- Иджыпсту зыщыбгъэгъупщэну гугъуэ Москва и Манеж утым, Урысейм и нэгъэщI кьалэ инхэм кьыщIыхьыхьэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым и муфтийр зэрауIар, Ставрополь щыналъэм щыщ щакIуэхэр республикэм и Бахъсэн районым зэрыщыхьуэр, ахэр зэхэзыщIыхьахэр ящIэрэ?

- Мыбы ящыщ кьыщыхьуэ Iуэхуэ зэрыщыIэ пIэлъэкъэр зэрыщIэзыгъэпэщ Iэщ Iагъэ Iэмал имыIэу ди щIыналъэм и Iуэхущ. Ар Урысейр зы кьэралыгъуэу щытыным и бий Iуэхущ . ИпэжьыпIэкIэ кьаплъэгъэ, экстремист гуп псори ирагъэкIуэ. Ауэ ди Къэбэрдей-Балъкъэрыр сэ зы унагъуэшхуэу кьызэлъытэ икIи а унагъуэр нэхъ быда, зэкъуэт хуэн папщIэ ди кьарум деблэжьынкъым.

Интерфакс-Урысей.
2011 гъэм щIышылэм и 11-м.

●Гу зытыгъэтхъэ

Хьэжьвакъэжьышхым зыкъеевмыгъэгъапцIэ!

УФ-м и Къэрал Думэр иджыблагъэ ткIийуэ тепсэтыхьхьащ гъэщIагъэкIэ щIыхуэхэм ахъшэ куэд яфIэзышхуэ щыта зиужьхьэн Мавроди и хьэгъэщагъэхэм пищIыну зэрыкуэдьаям. ММК финанс пирамидэр кьыззэгъэпэщащ щытам аргуэру кьнгупсысащ ММК - 2011 («Мы Можем Много») зыфIища проектыщIэ.

ЗИУСХЬэН Мавроди «куэд зэрыхуэзфIэкIым» щыгъуэзэщ абы мылькушхуэ зыфIишхауэ щыта урысей щыху мелуанэхэр. ММК гъэпцIанIэ инир хабзэхъуэ зэхущIыжаУэ щытащ, ар кьыззэзыгъэпэщари зэхищIыха хьэгъэщагъэхэм папщIэ илъэспIпэ ныкъуэкIэ пIэхъуэщщым нсащ. Ауэ хуит кьызэрыхьуэжу зытета гъуэгум теувэжащ. Ирагъэпщына тезырым абы дерс лъэпкъ кьыхихакъым. И пщIэнтIэс хьэлэлкIэ псэуным и пIэкIэ Мавроди зэрегъэпщI «пшахъуэм ахъшэр кьыззэрыхихынымI эмалыжьэр. Иджы кьызэрыгъэпэща проектыщIэм кьыхихьэхэр абы кьеГъэгъуГъэ кьыхалхьа ахъшэм и процент 20 мазэ кьэс кьаригъэлэжьыну, уеблэмэ ныкъуэдыкъуэкIэрэ пенсионер хэмрэ папщIэ а бкьыгъэр процент 30-м нэсу щытыну. ЖыIэзыфIэщхэм я дежкIэ ар удэзыхьхьан Iуэхущ. Псом хэмыдэу «гурыфIыгъуэшхуэ» абы ныкъуэдыкъуэхэм гулъытэ хэха зэрахуIэр.

Хьэжьвакъэжьышхым кьигупсыса схемэр, кьуэкIыпIэ кьэралхэм я IэщIагъэлIэжьым зэрыкалэмкIэ, хуабжьу ещхьыкIагъэ Америкэм и щыху мелуанэхэр зэрхунщIа щыкIэм. Иджы хамэ къэрал «пэжьэкIэ пэрытыр» ди деж кьыщагъэсэбэпыну яужь итщ. Ар зытещIыхьар щыху жьыззыфIэщхэр, ахъшэ джэгуным дегъэзыхьыгъуафIэхэр. Абы кьыхэкIыу Мавроди хидза кьунтхым кьыфIэнэнуэрэн щыIэнущ. Апхуэдэхэм занщIэу жжеIэпхъэщ: ахъшэ дзегуныр зи IэщIагъэкъэм ахъшэ фдэмыджэну, абы фи бохьшэр нунэщIынущ, фи узынышагъэр яхьынущ.

Хьэгъэ кьыхэзгъэщыну сыхуейщ Мавроди и зи чэзу проектыр кьыззэпыудыным и лъэныкъуэкIэ Къарал Думэм хуэзфIэкI псори илэжьыну, абы папщIэ законодательствэми зыхуэфащэ зэхъуэкIыныгъэхэр хилъхьну зэримурадыр. Мы Iуэхум ящхуэду дз Генеральнэ прокуратурэм зыхуэзгъэзауэ щытащ. Абы япкъ иткIэ, Урысейм и МВД-м экономикэ щынагъэныгъэмкIэ и департаментым и пресс-Iуэхущ IапIэм и унафэщI Пилипчук Андрей кьыдитIыжа жэуапым зэритымкIэ, УФ-м и МВД-м Мавроди щIэуэ кьызэрыгъэпэща финанс пирамидэм зэхэщIыкIэхэр кьыпщытэу щыхуежьэнэр ар законым ебакъуэмэщ.

ВАСИЛЬЕВ Юрий,
Къэрал Думэм и депутат.

Нэхъ ткIийуэ ябгъэдыхьэн

КъБР-м щыIэ МВД-м ГИБДД-мкIэ и Управленэм 2010 гъэм и лэжьыгъэм къриIуэхэм ящыпIэжа зэIущIэ кьызэрыщыхагъэщащи, гъэзугъэм кьыщыхьу аварием я бжыгъэр адрей илъэс кIуам хуэдэу щытащ. Ар ящыпIэжа зэкIуадэхэр 2010 гъэм нэхъ мащIэщ, ипэ ита илъэсым елытауэ.

ЗЭIУЩIЭР иригъэкIуэкIащ УГИБДД-м и унафэщI милицэм и полковник **Къудей Арсен.**

Республикэм и къэрал инспектор нэхъыщхьэм кьыхигъэщащ республикэм и Тэрч, Бахъсэн, Щэджэм куейхэм я гъуэгуэхэм насыпыншагъэ нэхъыбэ кьызэрыщыхуар, абыхэм цIыхуу хэкIуадэм, фэбжь хэзыхьым я бжыгъэм зэрыхэхуар.

ИлъэскIуам ди республикэм гъэзугъэм зэрыщызекIуэ хабзэр мин 434-рэ хьэщыщэпэрудащ, ар зи зэранкъм псори зэхэту сом мелуани 100 кьуэдыкуэ тралъхьащ. АрщхьэкIэ ар и чэзум зытар абыхэм я процент 20-рщ. Автоинспектор нэхъыщхьэм и лэжьакIуэхэр кьыхуриджащ кьуэдыр кIэлъэф эщщкъм нэхъ ткIийуэ ябгъэдыхьэну, хуей хьуэ, апхуэдэхэм яхь жэуапыр нэхъ куу зыщI Административнэ кодексым и 25-нэ статьяр кьагъэсэбэпыну.

Щытыкъм и гугъу щищым, Къудей Арсен кьыззэрыхъэщамкIэ, 2005 гъэм щыщIэдзауэ КъБР-м щыIэ МВД-м и ГИБДД-м и лэжьакIуэхэм 40-рэ Iэщэкlэ кьатеуащ. Илъэс кIуам апхуэдэ щIэпхъаджагъэу 21-рэ ялэжьащ. Абыхэм цIыхуи 8 хэкIуэдащ, 13-м фэбжь хахащ, плыир автомашинэ 11-м ныкъуэсанытIэ ягъэтащ. ГИБДД-м и лэжьакIуэхэм щIэпхъаджагъэмкIэ яужьащ.

Милицэм и подполковник **Ульбашев Руслан** кьызэрэгъэльэгъуамкIэ, ипэ ита илъэсым елытауэ, 2010 гъэм аварием кьхъуэар процент 25-кIэ нэхъ мащIэу щытащ. Кьалхэмрэ жьылагъуэхэмрэ пIэщIэу кьхъуащ гъуэгу насыпыншагъэ 180-рэ, абыхэм цIыху 61-рэ хэкIуэдащ, 236-м фэбжь яхъугъэщ. Апхуэдэхэм я Iыхьэ щынэр кьыщыхьуар Налшыкщ, абыхэм цIыху 34-рэ хэкIуэдащ.

Аварием нэхъ мащIэ зэррыхуэ ам кьыдэкIуэу, гъэ зэгум зэрыщIэкIуэ хабзэр нэхъыбэрэ кьызэпаудащ кьызэрарыкIуым хуей псынщIагъэм зэрыщIрагъэгъуэм (процент 22,2-рэ), зытетым хуей льэныкъуэм зэрытекIам (процент 39,2-рэ), чэфу рулым зэрыдэтIысхьам (процент 22,2-рэ) кьыхэкIыу. АпхуэдизкIэ ныкъуэсанытIэхэр щынэхъыбэщ ШэджэМ, Май, Прохладнэ куейхэм.

Лъэсрыкъуэхэм я зэранкIэ кьэхъу аварием яхэ хэхъуащ. Апхуэдэ гъуэгу насыпыншагъэу 144-рэ щыIати, цIыху 46-рэ хэкIуэдащ, 107-м фэбжь ягъэтащ.

Республикэм кьыщыхьу аварием я нэхъыбэр кьыхокI гъуэгуэхэм я щытыкIэр зэрымыщагъэм. Ахэр зэрагъэфIакIуэ пэтми, пщалъэм нэсыным куэд хуейщ. Аварием я нэхъыбэр кьроклуэ абыхэм и бгъуагъуэ щытын хуейм кьызэримыIтаСэм, кьмбльэмбхэр зэриIэм, тэмэму кьызэрамыIэнэхэуэм. Апхуэдэ ныкъуэсанытхэхэм я зэранкIэ аварие 242-рэ кьэхъуатIи, цIыху 76-рэ хэкIуэдащ, 288-м фэбжь ягъэтащ.

Гу лъытэ нэхъ зыхуэщIапхъэ, зэпэтIылъхьэ имыIэу зэфIэкIын хуей гугъуехьхэри зэIущIэм щаубыхьуащ. Къудей Арсен кьыхигъэщащ Центральнэ бззэрым егъэщIыла Горькомрэ ПащIэмрэ я щIэхэр зеэзыхь уэрамхэр икIыщIыпхьэ зыхуей хуэгъэзэн зэрыхуейр, а щIыпIэр пщIэ зыщIат автомашинэ гъэзывпIэу кьызэрагъэсэбэпыр щыхьэзэрыкIыхигъэщащ.

Iуэхугъуэ куэд зэфIагъэкIами, кьапэщIылъэри мащIэкъым. Аварие зэрыщIахьыжащ. Ахэр зэрагъэкIуэ я нэхъыбэм я ныкъуэсанытхэм я щытыкIэр зэрелытыгъэ, зэрыщыту Управленэм я унафэщIэм я лэжьакIэм зэрелытыгъэ ирегъэблэжьлащ, дэтхэнэми я ныкъуэсанытхэхэм гу лъыригъэтащ Къудейм. Дэтхэнэ лэжьакIуэри и кьалэным ткIийуэ пэрытын, ди зэманым кьигъэуэ бгъэдыхьэкIэщIэхэр, Зэмпсымщэхэр кьагъэсэбэпу гъуэгу щынагъэншагъэр кьыззэрагъэпэщын, щытыкIэр ирагъэфIэкIуэн зэрыхуейр кьыззэхуэсхэм яжриIащ.

Я лэжьакIуэм хэль ныкъуэсанытхэхэр кьалытэрэ, КъБР-м щыIэ МВД-м и УГИБДД-м 2011 гъэм зэфIагъэкIын хуей кьалэныщIэхэр яубзыхуащ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

●Ди сурэт гъэтIылъыгъэр

КъБР-м къелбгъащ Урысей Федерацэм и Къэзыжь палатэм и унафэщI Степашин Сергей.
Сурэтыр 2002 гъэм трахащ.

псоми быдэу вжьзоIэ, кьызыхэкIа лъэпкъым темыщIыхьауэ, законым пэщIэувахэм, нэхъ лъапIэ дыдэу щыIэр - цIыху лажьэншэхэм я псэр зыгъэнахэм яхуэфащэ зэрыпысыжьнур.

- Иджыпсту псом я дежкIи нэрылъагъуэ республикэм щыIэ щытыкIэр зэщIэгъэзэпльэным зи фейдэ хэль къыдрухэр зэрыщыIэр. АтIэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым зэпIэзэрыгъыныгъэр щыхуэмэным хуэунэтIауэ сыт хуэдэ Iуэхуэр зэ кьыхэплъхьэну уи мурад?

- КъызэрысфIэщыжмкIэ, апхуэдэ щIэпхъаджагъэхэр зэрызэхащIыхьым и щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэр щIыналъэ пыухыкIам и экономикэр зэрыпъэрмыкъыр е республикэм исхэм я псэукIэр зыхуэдэр аракъым. Зи гугъу тщIы щIэпхъаджагъэхэм я нэхъыбэр экономикэ и лъэныкъуэкIэ зи Iуэху мыIей Бахъсэн районым кьыщоухъу. Щэч хэмылъу, хабзэхъуэмэ органэр икьуклэ егупсысауэ икIи зэгурыIуэу лэжьэн хуейщ. Абы къыдэкIуэу дз ди кьалэнщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и цIыхухэм жыджэру дадэлэжьэну.

Зэман благъэм кьриубыдэу кьуажэ къэс жылагъуэ советэхэр кьыщызэдгъэпэщыну кьыщIэкIынущ, Iуэхум цIыхубэр, щIалэгъуалэр, я кьуажэдэс псори сыхьэтэщэнщ. Бахъхуэхэр кьафIэмыIуэхуэу щымытым папщIэ, дыкIуэрэ абыхэм депсэльэнщ. Си щхьэжьэ сэ Бахъсэн районым хиубыдэ кьуажэхэм сыкIуэну, депутатхэр зыхьхьэ жылагъуэ совет зэхуэсшэсыну, экстремист щIэпхъаджагъэхэр кьыщIэзыгъэкIынущ. Ар икьуклэ дыкъэнэжьауэ щытащ. Бахъсэн районым щыIэ идеологиям. Дэ кьыдопытэ цIыхур щалъхуа щIыпIэм, зэрыщIыту Урысейм фIыгъэныгъэ хуиIэнкI, хабзэм, диным тетыныр псом нэхъыбэ хъьапIэу. ЗыщIыбгъэгупщэ хьунукъым ди нэхъыжьхэм кьыхтхуагъэнауэ лIащIыгъуэ Iэджэ лъандэрэ щIэблэгъэхэм зэIэпах хабзэхэр. Исльамыр мамырыгъэм тещIыхьа диныц, КъурIэным итщ цIыху быиныныгъуэныхьыныгъуэ зэрыпIыльэр. Абы кьыхэкIыу зы лъэныкъуэкIэ хабзэхъуэм органэр, адрей лъэныкъуэкIэ - граждан жылагъуэ Iуэхущ. Ар 434-рэ хьэщыщэпэрудащ, ар зи зэранкъм псори зэхэту сом мелуани 100 кьуэдыкуэ тралъхьащ. АрщхьэкIэ ар и чэзум зытар абыхэм я процент 20-рщ. Автоинспектор нэхъыщхьэм и лэжьакIуэхэр кьыхуриджащ кьуэдыр кIэлъэф эщщкъм нэхъ ткIийуэ ябгъэдыхьэну, хуей хьуэ, апхуэдэхэм яхь жэуапыр нэхъ куу зыщI Административнэ кодексым и 25-нэ статьяр кьагъэсэбэпыну.

Щытыкъм и гугъу щищым, Къудей Арсен кьызэрыхъэщамкIэ, 2005 гъэм щыщIэдзауэ КъБР-м щыIэ МВД-м и ГИБДД-м и лэжьакIуэхэм 40-рэ Iэщэкlэ кьатеуащ. Илъэс кIуам апхуэдэ щIэпхъаджагъэу 21-рэ ялэжьащ. Абыхэм цIыхуи 8 хэкIуэдащ, 13-м фэбжь хахащ, плыир автомашинэ 11-м ныкъуэсанытIэ ягъэтащ. ГИБДД-м и лэжьакIуэхэм щIэпхъаджагъэмкIэ яужьащ.

Милицэм и подполковник **Ульбашев Руслан** кьызэрэгъэльэгъуамкIэ, ипэ ита илъэсым елытауэ, 2010 гъэм аварием кьхъуэар процент 25-кIэ нэхъ мащIэу щытащ. Кьалхэмрэ жьылагъуэхэмрэ пIэщIэу кьхъуащ гъуэгу насыпыншагъэ 180-рэ, абыхэм цIыху 61-рэ хэкIуэдащ, 236-м фэбжь ягъэтащ. Апхуэдэхэм я Iыхьэ щынэр кьыщыхьуар Налшыкщ, абыхэм цIыху 34-рэ хэкIуэдащ.

Аварием нэхъ мащIэ зэррыхуэ ам кьыдэкIуэу, гъэ зэгум зэрыщIэкIуэ хабзэр нэхъыбэрэ кьызэпаудащ кьызэрарыкIуым хуей псынщIагъэм зэрыщIрагъэгъуэм (процент 22,2-рэ), зытетым хуей льэныкъуэм зэрытекIам (процент 39,2-рэ), чэфу рулым зэрыдэтIысхьам (процент 22,2-рэ) кьыхэкIыу. АпхуэдизкIэ ныкъуэсанытIэхэр щынэхъыбэщ ШэджэМ, Май, Прохладнэ куейхэм.

Лъэсрыкъуэхэм я зэранкIэ кьэхъу аварием яхэ хэхъуащ. Апхуэдэ гъуэгу насыпыншагъэу 144-рэ щыIати, цIыху 46-рэ хэкIуэдащ, 107-м фэбжь ягъэтащ.

Республикэм кьыщыхьу аварием я нэхъыбэр кьыхокI гъуэгуэхэм я щытыкIэр зэрымыщагъэм. Ахэр зэрагъэфIакIуэ пэтми, пщалъэм нэсыным куэд хуейщ. Аварием я нэхъыбэр кьроклуэ абыхэм и бгъуагъуэ щытын хуейм кьызэримыIтаСэм, кьмбльэмбхэр зэриIэм, тэмэму кьызэрамыIэнэхэуэм. Апхуэдэ ныкъуэсанытхэхэм я зэранкIэ аварие 242-рэ кьэхъуатIи, цIыху 76-рэ хэкIуэдащ, 288-м фэбжь ягъэтащ.

Гу лъытэ нэхъ зыхуэщIапхъэ, зэпэтIылъхьэ имыIэу зэфIэкIын хуей гугъуехьхэри зэIущIэм щаубыхьуащ. Къудей Арсен кьыхигъэщащ Центральнэ бззэрым егъэщIыла Горькомрэ ПащIэмрэ я щIэхэр зеэзыхь уэрамхэр икIыщIыпхьэ зыхуей хуэгъэзэн зэрыхуейр, а щIыпIэр пщIэ зыщIат автомашинэ гъэзывпIэу кьызэрагъэсэбэпыр щыхьэзэрыкIыхигъэщащ.

Iуэхугъуэ куэд зэфIагъэкIами, кьапэщIылъэри мащIэкъым. Аварие зэрыщIахьыжащ. Ахэр зэрагъэкIуэ я нэхъыбэм я ныкъу

ВЭРОКЪУЭ Владимир

Лей зыхуэгъэгъум къахурегьэгъу. Хэкум папщIэ тхьэлъэIу

Романым щыщ пычыгъуэхэр

(КIэлыкIуэр. Пащщэдзэр № №5, 7-хэм итщ).

Iу жур здэщыIэр мырат. Нобэ зи пащтыкIыгъум и адэм уей-уей щыжригъIа лъэхъэнэм Марвенэ оазисым щыпсэу тыркумэнхэр урыс тепщэгъуэм и лъабжьэм къыщIэвауэ щытащ. АрщхьэкIэ езыхэри яIэщIэлъ Индием и Iэгъуэблагъэ щыпIэ хэри Урысейм и лъэныкъуэ хъуным щышына инджылызэхэм афганхэр урысхэм кьраущтащ. Пэжщ, а щыпIэм пэмыжжьэуэ щыIэ урыс батальонхэр, Комаров генералыр я пашэу, ятпэщэуэри афганхэр, аэрэ куэдкIэ нэхъыбэ хъу щхьэкIэ къэмынэу, эзэхакъ утщ. УкIыбгъэу, уIэгъэу щыху минкэр яфIэкIуэдауэ афганхэр щIэхъуэжащ, я ущиякIуэ инджылыз офицерхэр япэ иту.

- БлэкIар блэкIащ, - жеIэ пащтыкъ Александр, и дамэм кьыт еуIу э мыхъу, Iэпэкlэ кьеIуСэ кьудейуэ. - А уи писмор кьэтщIэжьынщ. Iэмал имыIэу. Инджыстукlэ сэ Iуэху пIщIэгъэ пхуэнIэщ.

Шей ефапIэ стIол щыкIуи и деж и хьэщIэр игъэтIысри, инджылыз шенбжьэ зырыз ирафыкуу Дахэуэс и хьыбари, абы и кьуэ щыкIуи и натIэ хъуари кьыхуиIуэтащ.

- ЩIалэ щыкIыр кьуэ сщIынщ, - жеIэ Чегемскэм. - Тхьэшхэр кьуэкIэ кьыскуэ уупсакьым. Иджы, Зи Щ1ыхьыр Лъагэ, си жьыщхьэ насыпышхуэ кьызыбот.

Императорым и секретарым унафэ хуещI.

- Кавказ кьинкIэхэр кьыскхуеджэ.

Пащтыкьым и лэжьапIэ пэшьышхуэм кьыщIашэ цей хужь зыщIгъ лIинщэ хьэзырхэр кьызытелыдыкI, кьамэ зыщIэпха адыгэ фащэ кIэуэ зыщIгъ, ильэситхуэ итIн щIалэ щыкIуэр. Абыхэм ящIыгъуу Зи Щ1ыхьыр Лъагэ Императорым и хъумакIуэ гупым и тэрмэшыр.

- Фыкьеблэгъэны си гуапэщ, - жеIэ пащтыхьым.

ХьэщIэхэм, я Iэр я бгъэм тельу, балькъэрбзэкIэ сэлам ькат.

- Сэ сыщыгъуазэщ фыкьызытекIухьам, фи гущIэгъуныныгъэм папщIэ фIыщIэ фхуэощI.

ХьэщIэхэм я нэхъыжьым лъэхъстэн плIыжь дэлъхьэпIэм писмо кьыдеж.

- Джьнаэшпхъу Дахэуэс Зи Щ1ыхьыр Лъагэм кьыхуигъэхъ тхыгъэ.

Секретарым писмор кьыIэрехри пащтыкьым йопль. Модрейм и щхьэр ещI. Секретарым писмор зэтрех, аргуэру пащтыкьым йопль.

- Кьеджэ!

Тхыгъэр тепсэныхьыр т кьъбзрдей лъэпкым, хэхауэ Амыщащхэм урыс пащтыкьыгъуэм хуаIэ гурыщIэ лъагэм; Дахэуэс и адэшхуэм пшхуэдэ тхыгъэ дыдэ Урысей игиГъэхьыну иужь зэритам, арщхьэкIэ, урысхэр гъэныбжьэгъэным и бийхэм якIэщIауТIыпщащ лIыукIэм лыкIу зи гъуэгуанэм зэрыщаукIам. Джьнаэшпхъум итхыгрт амыщейдэсхэр я льапсэм ирахуну дзэ кьыдзэрригъэкIуамкIэ Убецюк зэрыкъ уанщар; зэхэублэну зэкъуэ ар псэууэ кьыдзэремылымрэ абы щIэ кьыдзэрыгъэр кьъбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыкуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрзэм я нэхъыжьым.

- У э, щыхуу щэджащэм ют кьызэрощхьэр? - щIоупщIэ джьнаэзыр.

- Чегембай.

- Сыт, атIэ, Чегембай мыльку кьызыхуигъанэу щIалэ щыкIур гъэр щIимыщIар?

- Iэу! Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - Ари пэжщ, - арэзы хъуащ пщыжьыр.

Куэдрэ тепсэныльхьаэхэщ хъугъуэфIыгъуэр Чегемскэм я унэшхуэм къэха зэрыхъ ынум. Джьназ балькъэрхэм яригъэльэгъуащ уардэ унэ абрагъуэм и щIыунэм хэт пэщцэхур.

- Дрикъун мыбы Дахэуэс и хъугъуэфIыгъуэхэр щIэтлъхьэну?

- Амыщ лъэпкъым я мылькур, - идакъым Чегембай абы жиIар.

- Пэжщ, - арэзы хъуащ джьнаэзыр. - Амыщ лъэпкъым къыдекIуэкI фIыгъуэщ ар.

ЕтIуанэ махуэм шыгу зэщIэщIапщI хъумакIуэ шугъуэ пщыкIутхум къаувыльхауэ Владимир Александрович и пщIантIэм къыдихьащ. Абыхэм къаша псори екIуу зэкIуцIалъхьэщ-зэкIуцIапхэр пэщ гъэпщкIуэм щIагъэзэгъащ, и щIыхьэпIэм мывэ блын ящIри адыгэ жьэгу Iуащ1ыхьжьакащ, абдеж пэщ щхэу щыIэуи фIыгъуэ щаухъумэуи зыльэзгъуэм фIэкIа нэгъуэщIым хуимыгъэфэщэну.

- Арати, - жеIэ джьнаэзым, - тхьэм къабыл ищIу Iуэху щхьэпэ зэфIэдзэкIащ.

Владимир Александровичи Чегемэрэ абы и уэрэкьэмрэ елъэIуащ нэхъ пасэу гуГуэхьыпщIэу Амыщхэ я зы дыщэ пхъуантэ къаштэну, ауэ балькъэр таубиим ауэ жьжьэрэ гъунэгъуэ зыбгъэдигъэхьакъым.

- Апхуэдэу тщIатэмэ, - псоми я кьабгъэдэкIыу жэуап кьитат Чегембай, - псэзэпылъхьэпIэ Iэджэм дыщIыхэта псори чышчу лъэлъэжат Ди гугъуэхьыпщIэр зэныбжькъэгъуэгъэщ.

Ауэ езы пщым хьэщIэхэр саутрыкIыпщIащ.

- Мыр сэ кьызбгъэдэкIыу фызот ныбжькъэгъуэм, кьуэшыгъэм фызэрыхуэпэжьым папщIэ. Си гум, си псэм кьабгъэдэкIыу...

ХьэщIэхэр яхэкIыжри, щIыхьэгъуэ Елизаветэ Евстигнеевнэ и Iэмыщ1э ирилъхьэри, пщым унафэ ящIащ пэщхэм ящыщ зы кавказ унэльащIэкIэ гъэщIэрэщIам Iэнэ кьыщащтэну.

- Сыт ефахэщ фо хьэкIуэ щыIуу.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыхьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- У э, щыхуу щэджащэм ют кьызэрощхьэр? - щIоупщIэ джьнаэзыр.

- Чегембай.

- Сыт, атIэ, Чегембай мыльку кьызыхуигъанэу щIалэ щыкIур гъэр щIимыщIар?

- Iэу! Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - жеIэ. - Ди Тхьэм фIыкIэ кьыпхуищIэжьынщ. Мы сауГъэт мащIэри сIых, - ар жеIэри зыIэрехри мыщIэ льагъэшхуэ зэррылъ Iэльыныр гумащIэ кьэхъуа пщыжьым кьыIэретIагъэ.

- Сыт хуэдизу пащтыхьхэр мыннми, Тхьэр нэхъ иныжщ, Iэмал имыIэу. Иджыпстукlэ сэ Iуэху пIщIэтъуэ пхуэнIэщ.

Шей ефапIэ стIол щыкIуи и деж и хьэщIэр игъэтIысри, инджылыз шенбжьэ зырыз ирафыкуу Дахэуэс и хьыбари, абы и кьуэ щыкIуи и натIэ хъуари кьыхуиIуэтащ.

- ЩIалэ щыкIур кьуэ сщIынщ, - жеIэ Чегемскэм. - Тхьэшхэр кьуэкIэ кьыскуэ уупсакьым. Иджы, Зи Щ1ыхьыр Лъагэ, си жьыщхьэ насыпышхуэ кьызыбот.

Императорым и секретарым унафэ хуещI.

- Кавказ кьинкIэхэр кьыскхуеджэ.

Пащтыкьым и лэжьапIэ пэшьышхуэм кьыщIашэ цей хужь зыщIгъ лIинщэ хьэзырхэр кьызытелыдыкI, кьамэ зыщIэпха адыгэ фащэ кIэуэ зыщIгъ, ильэситхуэ итIн щIалэ щыкIуэр. Абыхэм ящIыгъуу Зи Щ1ыхьыр Лъагэ Императорым и хъумакIуэ гупым и тэрмэшыр.

- Фыкьеблэгъэны си гуапэщ, - жеIэ пащтыхьым.

ХьэщIэхэм, я Iэр я бгъэм тельу, балькъэрбзэкIэ сэлам ькат.

- Сэ сыщыгъуазэщ фыкьызытекIухьам, фи гущIэгъуныныгъэм папщIэ фIыщIэ фхуэощI.

ХьэщIэхэм я нэхъыжьым лъэхъстэн плIыжь дэлъхьэпIэм писмо кьыдеж.

- Джьнаэшпхъу Дахэуэс Зи Щ1ыхьыр Лъагэм кьыхуигъэхъ тхыгъэ.

Секретарым писмор кьыIэрехри пащтыкьым йопль. Модрейм и щхьэр ещI. Секретарым писмор зэтрех, аргуэру пащтыкьым йопль.

- Кьеджэ!

Тхыгъэр тепсэныльхьыр т кьъбзрдей лъэпкъым, хэхауэ Амыщащхэм урыс пащтыкьыгъуэм хуаIэ гурыщIэ лъагэм; Дахэуэс и адэшхуэм пшхуэдэ тхыгъэ дыдэ Урысей игиГъэхьыну иужь зэритам, арщхьэкIэ, урысхэр гъэныбжьэгъэным и бийхэм якIэщIауТIыпщащ лIыукIэм лыкIу зи гъуэгуанэм зэрыщаукIам. Джьнаэшпхъум итхыгрт амыщейдэсхэр я льапсэм ирахуну дзэ кьыдзэрригъэкIуамкIэ Убецюк зэрыкъ уанщар; зэхэублэну зэкъуэ ар псэууэ кьыдзэремылымрэ абы щIэ кьыдзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- У э, щыхуу щэджащэм ют кьызэрощхьэр? - щIоупщIэ джьнаэзыр.

- Чегембай.

- Сыт, атIэ, Чегембай мыльку кьызыхуигъанэу щIалэ щыкIур гъэр щIимыщIар?

- Iэу! Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - Ари пэжщ, - арэзы хъуащ пщыжьыр.

Куэдрэ тепсэныльхьаэхэщ хъугъуэфIыгъуэр Чегемскэм я унэшхуэм кьэха зэрыхъ ынум. Джьназ балькъэрхэм яригъэльэгъуащ уардэ унэ абрагъуэм и щIыунэм хэт пэщцэхур.

- Дрикъун мыбы Дахэуэс и хъугъуэфIыгъуэхэр щIэтлъхьэну?

- Амыщ лъэпкъым я мылькур, - идакъым Чегембай абы жиIар.

- Пэжщ, - арэзы хъуащ джьнаэзыр. - Амыщ лъэпкъым кьыдекIуэкI фIыгъуэщ ар.

ЕтIуанэ махуэм шыгу зэщIэщIапщI хъумакIуэ шугъуэ пщыкIутхум кьаувыльхауэ Владимир Александрович и пщIантIэм кьыдихьащ. Абыхэм кьаша псори екIуу зэкIуцIалъхьэщ-зэкIуцIапхэр пэщ гъэпщкIуэм щIагъэзэгъащ, и щIыхьэпIэм мывэ блын ящIри адыгэ жьэгу Iуащ1ыхьжьакащ, абдеж пэщ щхэу щыIэуи фIыгъуэ щаухъумэуи зыльэзгъуэм фIэкIа нэгъуэщIым хуимыгъэфэщэну.

- Арати, - жеIэ джьнаэзым, - тхьэм къабыл ищIу Iуэху щхьэпэ зэфIэдзэкIащ.

Владимир Александровичи Чегемэрэ абы и уэрэкьэмрэ елъэIуащ нэхъ пасэу гуГуэхьыпщIэу Амыщхэ я зы дыщэ пхъуантэ кьаштэну, ауэ балькъэр таубиим ауэ жьжьэрэ гъунэгъуэ зыбгъэдигъэхьакъым.

- Апхуэдэу тщIатэмэ, - псоми я кьабгъэдэкIыу жэуап кьитат Чегембай, - псэзэпылъхьэпIэ Iэджэм дыщIыхэта псори чышчу лъэлъэжат Ди гугъуэхьыпщIэр зэныбжькъэгъуэгъэщ.

Ауэ езы пщым хьэщIэхэр саутрыкIыпщIащ.

- Мыр сэ кьызбгъэдэкIыу фызот ныбжькъэгъуэм, кьуэшыгъэм фызэрыхуэпэжьым папщIэ. Си гум, си псэм кьабгъэдэкIыу...

ХьэщIэхэр яхэкIыжри, щIыхьэгъуэ Елизаветэ Евстигнеевнэ и Iэмыщ1э ирилъхьэри, пщым унафэ ящIащ пэщхэм ящыщ зы кавказ унэльащIэкIэ гъэщIэрэщIам Iэнэ кьыщащтэну.

- Сыт ефахэщ фо хьэкIуэ щыIуу.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- У э, щыхуу щэджащэм ют кьызэрощхьэр? - щIоупщIэ джьнаэзыр.

- Чегембай.

- Сыт, атIэ, Чегембай мыльку кьызыхуигъанэу щIалэ щыкIур гъэр щIимыщIар?

- Iэу! Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - Ари пэжщ, - арэзы хъуащ пщыжьыр.

Куэдрэ тепсэныльхьаэхэщ хъугъуэфIыгъуэр Чегемскэм я унэшхуэм кьэха зэрыхъ ынум. Джьназ балькъэрхэм яригъэльэгъуащ уардэ унэ абрагъуэм и щIыунэм хэт пэщцэхур.

- Дрикъун мыбы Дахэуэс и хъугъуэфIыгъуэхэр щIэтлъхьэну?

- Амыщ лъэпкъым я мылькур, - идакъым Чегембай абы жиIар.

- Пэжщ, - арэзы хъуащ джьнаэзыр. - Амыщ лъэпкъым кьыдекIуэкI фIыгъуэщ ар.

ЕтIуанэ махуэм шыгу зэщIэщIапщI хъумакIуэ шугъуэ пщыкIутхум кьаувыльхауэ Владимир Александрович и пщIантIэм кьыдихьащ. Абыхэм кьаша псори екIуу зэкIуцIалъхьэщ-зэкIуцIапхэр пэщ гъэпщкIуэм щIагъэзэгъащ, и щIыхьэпIэм мывэ блын ящIри адыгэ жьэгу Iуащ1ыхьжьакащ, абдеж пэщ щхэу щыIэуи фIыгъуэ щаухъумэуи зыльэзгъуэм фIэкIа нэгъуэщIым хуимыгъэфэщэну.

- Арати, - жеIэ джьнаэзым, - тхьэм къабыл ищIу Iуэху щхьэпэ зэфIэдзэкIащ.

Владимир Александровичи Чегемэрэ абы и уэрэкьэмрэ елъэIуащ нэхъ пасэу гуГуэхьыпщIэу Амыщхэ я зы дыщэ пхъуантэ кьаштэну, ауэ балькъэр таубиим ауэ жьжьэрэ гъунэгъуэ зыбгъэдигъэхьакъым.

- Апхуэдэу тщIатэмэ, - псоми я кьабгъэдэкIыу жэуап кьитат Чегембай, - псэзэпылъхьэпIэ Iэджэм дыщIыхэта псори чышчу лъэлъэжат Ди гугъуэхьыпщIэр зэныбжькъэгъуэгъэщ.

Ауэ езы пщым хьэщIэхэр саутрыкIыпщIащ.

- Мыр сэ кьызбгъэдэкIыу фызот ныбжькъэгъуэм, кьуэшыгъэм фызэрыхуэпэжьым папщIэ. Си гум, си псэм кьабгъэдэкIыу...

ХьэщIэхэр яхэкIыжри, щIыхьэгъуэ Елизаветэ Евстигнеевнэ и Iэмыщ1э ирилъхьэри, пщым унафэ ящIащ пэщхэм ящыщ зы кавказ унэльащIэкIэ гъэщIэрэщIам Iэнэ кьыщащтэну.

- Сыт ефахэщ фо хьэкIуэ щыIуу.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- Мы фор Кьэбзрдейм кьэрашащ, - жиIэрт бысымым. - Хьэщ1э ди унэ кьихьауэ кьыхуэздмыщтэу кьанэр къым.

Балькъэрхэм ар ирагъэдэIуащ Амыщхэ я Iуэху зэрымылъхьэм щыгъуэ ар псэууэ кьыхэрымылымрэ абы щIэ кьыхэзэрыгъэр кьэбзрдей Нэхъыщьхьэрати, ар пащтыкьым елъэIурт: «Зи Щ1ыхьыр Лъагэм уи Iэмыщ1э изолъхьэ си кьуэр, абы и гъащIэр. СощI - щIалэ щыкIуи гущIэгъу кьызэрыхуэпщIынур, гъльэгъэшэу кьызэрымылгъэнэнур».

- Дахэуэс и кьуэ Адыгэ щIыгъуу дэ кьызэдэтащ Амыщхэ хъугъуэфIыгъуэ псори, - жеIэ балькъэрхэм я нэхъыжьым.

- У э, щыхуу щэджащэм ют кьызэрощхьэр? - щIоупщIэ джьнаэзыр.

- Чегембай.

- Сыт, атIэ, Чегембай мыльку кьызыхуигъанэу щIалэ щыкIур гъэр щIимыщIар?

- Iэу! Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - Ари пэжщ, - арэзы хъуащ пщыжьыр.

Куэдрэ тепсэныльхьаэхэщ хъугъуэфIыгъуэр Чегемскэм я унэшхуэм кьэха зэрыхъ ынум. Джьназ балькъэрхэм яригъэльэгъуащ уардэ унэ абрагъуэм и щIыунэм хэт пэщцэхур.

- Дрикъун мыбы Дахэуэс и хъугъуэфIыгъуэхэр щIэтлъхьэну?

- Амыщ лъэпкъым я мылькур, - идакъым Чегембай абы жиIар.

- Пэжщ, - арэзы хъуащ джьнаэзыр. - Амыщ лъэпкъым кьыдекIуэкI фIыгъуэщ ар.

ЕтIуанэ махуэм шыгу зэщIэщIапщI хъумакIуэ шугъуэ пщыкIутхум кьаувыльхауэ Владимир Александрович и пщIантIэм кьыдихьащ. Абыхэм кьаша псори екIуу зэкIуцIалъхьэщ-зэкIуцIапхэр пэщ гъэпщкIуэм щIагъэзэгъащ, и щIыхьэпIэм мывэ блын ящIри адыгэ жьэгу Iуащ1ыхьжьакащ, абдеж пэщ щхэу щыIэуи фIыгъуэ щаухъумэуи зыльэзгъуэм фIэкIа нэгъуэщIым хуимыгъэфэщэну.

- Арати, - жеIэ джьнаэзым, - тхьэм къабыл ищIу Iуэху щхьэпэ зэфIэдзэкIащ.

Владимир Александровичи Чегемэрэ абы и уэрэкьэмрэ елъэIуащ нэхъ пасэу гуГуэхьыпщIэу Амыщхэ я зы дыщэ пхъуантэ кьаштэну, ауэ балькъэр таубиим ауэ жьжьэрэ гъунэгъуэ зыбгъэдигъэхьакъым.

- Апхуэдизу пщIы хьурэ? - ергъащIагъуэ иджы Чегембай. - Дэ, Кавказ бгырысхэр е лIэнкъэнэну дызэбийщ, е дызэныбжьэгъущ. Мы щIалэ щыкIуи и адэшхуэр си ныбжьэгъуу щытащ. Абы и адэр зэхэуэм зэкIудащ мыпхуэдэ писмо уи адэм кьыхуихьу гъуэгу тету, зиуусхэм пащтыхьх. Мыбы и адэ Адыгэ лIым я лIыжьку, щэджащэм я щэджащэжу дунейм тетащ. Си хьэл-щэн теухуауэ жысIэнщи, ящыкIыхьэкIэ сэ сызыхуейр солэжь, нэхъыбзм си нэхъыжьхъ эм, пщIэ яхуэзощI. Сэ ди адэхэм, адэщхуэхэм кьащIэна хабзэхэм тету сопсэ у. Сэ хэкум тхьэ сыхуолъэIу, си бынхэмрэ абыхэм я бынынхэмрэ а тхьэлъэIур язоГъащIэ, сыхуеIщ ахэм кьащIэхьуэ щIэблэмэ апхуэдэ гъэсэныгъэ иратыну.

Государым игу ирихьащ къурш бгырысхэм я лIыкIуэм и псальэр. Абы и унафэкIэ кьэрал дамыгъэ лъапIэхэр - Щихъ Аннэ орденыр - лIыкIуэхэм кьыхалъхьащ.

- ЩIыхуфIхэм я Iуэху фIы ирехьу, - жеIэ абы, орденхэр кьаритурэ. ИтIанэ Чегемскэм дежкIэ зегъаэз:

- Владимир Александрович, уэри фIыщIэ ин пхуэощI, - Ари пэжщ, - арэзы хъуащ пщыжьыр.

Куэдрэ тепсэныльхьаэхэщ хъугъуэфIыгъуэр Чегемскэм я унэшхуэм кьэха зэрыхъ ынум. Джьназ балькъэрхэм яригъэльэгъуащ уардэ унэ абрагъуэм и щIыунэм хэт пэщцэхур.

- Дрикъун мыбы Дахэуэс и хъугъуэфIыгъуэхэр щIэтлъхьэну?

- Амыщ лъэпкъым я мылькур, - идакъым Чегембай абы жиIар.

- Пэжщ, - арэзы хъуащ джьнаэзыр. - Амыщ лъэпкъым кьыдекIуэкI фIыгъуэщ ар.

ЕтIуанэ махуэм шыгу зэщIэщIапщI хъумакIуэ шугъуэ пщыкIутхум кьаувыльхауэ Владимир Александрович и пщIантIэм кьыдихьащ. Абыхэм кьаша псори екIуу зэкIуцIалъхьэщ-зэкIуцIапхэр пэщ гъэпщкIуэм щIагъэзэгъащ, и щIыхьэпIэм мывэ блын ящIри адыгэ жьэгу Iуащ1ыхьжьакащ, абдеж

● Фэеплъ

И гулъытэр япэ итт

Нэхъыбэрэ упсэухукІэ нэхъ куууэ къыбгуроІуэ ди гъащІэм къыхьхъэ щІыхухэр дунейм ехыжа иужькІи тпэІэщІэ зэрымыхъур - ахэр ди гум ильщ, зэи тщымыгъупщжыну. Сэ си дежкІэ апхуэдэхэм ящыщщ МахуэлІ Александр Хъазджэрий и къуэр. Сашэ - арат дэ псори а щІыху акъылыфІэм дызэреджэр - и деж я журналист Іэзагъым щыхагъэхьуащ куэдым. Ди жагъуэ зэрыхьунщи, ар зэрытхэмытыжрэ илъэс тІощІым щІигъуащ.

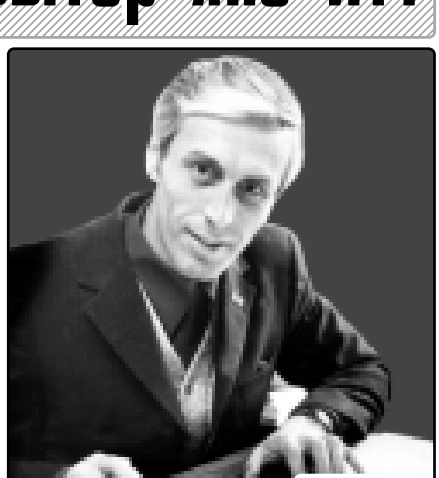
МахуэлІ Александр

САШЭ пасэ дыдэу адэнщэу къэнат. 1942 гъэм дыгъэгъазэм и 31-м Хъазджэрий яукІащ щІэпхъуэжьну зызыгъэхьэзыр нэмыцхэхэм. Ильэсипщі фІэкІа зи мыныбжь сабийм и нэгу щІэкІащ узижагъуэн - фІыщэу ильаГу и адэм и хьэдэ нэджэІуджэ ящІар. ЩІалэ цыкІум а гуауэшхэр игъэващ икІи мурад быдэ ищІащ адэм и уэсэтыр игъэззщІэну - фІы дыдэу е джэну.

Езы Хъазджэрий хуэзфІэкІатэкъым щІэныгъэ нэхъыщхьэ зригъэгъуэтын, ауэ хуабжьу хуейт ипхъухэу Евгениерэ Тамарэрэ, и къуэ Александр сымэ Іуэхум фІыуэ хэзыщІыкІ Іэщагъэ лІ хъуну.

Я адэр щащхьэщымытыжьым Тамарэрэ Сашэрэ зыхуей хуэгъэзэныр и пщэ дэхэущ я щыпхъу нэхъыжь Евгение. Абы хуэзфІэкІ кьигъэнакъым ахэр лъэбыдэкІэ кьызэфІигъэувэн пап щІэ. Псом хуэмыдэу щыгуфІыкІыпт Сашэ еджэным зэрехьулІэм. Налшык и етІуанэ курыт школыр кьиуха иужь, Евгение и дэлхур ишащ Ленинград. ЩІалэщІэр а кьалэм дэт къэрал университетым гугъуэщ демыхьу щІэтыс-хьащ икІи 1955 гъэм абы журналистикэмкІэ и факультетыр фІы дыдэу кьиухащ.

ІэщІагъэлі ныбжьыщІэр гуапэу кьыщрагъэблагъэжащ Налшык. Сашэ «Советская молодежь» газетым щылэжьэн щІидзащ. ЩІэджакІа Іуэхум заншэу гу льаташ МахуэлІым и кьалэмыр зэрыщІэгъэщхьуам. Ар куэдым купщафІэу тетхыныкьт, псом хуэмыдэу литературэм, гъуазджэм, спортым. Мыгувэу дзыхьышхуэ кьрагъэззащ: редакцэм жэуап зыхь и секретару, абы кьыдэкІуэри редакторым и кьуэдзэм и кьащэнхэр игъэзащІэу ягъэуващ.

ПсыІэрышэхэр псышхэм зэрыхэпльэдэжьым хуэдэ у, газетым кІуэ тхыгъэ псори жэуап зыхь секретарым Іэрыхьэрт. МахуэлІ Сашэ щыІэ хэльу пэпльэрт номерым кІуэ тхыгъэ псори кьатыным. Сэ нэхъыбэу сызытетхыжьыр къуажэдэс щІалэгъуалэрт. �щІэупщІэ яІэт, стхы псори занщІэу иригъэзагэрт газет напэкІуэцІым. Си эзраинкІэ Сашэ щыгъуэ щыІэ, ауэ зэи ситъэпІэщІэртэкъым. Апхуэдэ дыдэуи стхар гупсэхуу щІидзыкІырт. Езым и хьэтІыр апхуэдизу зэхэщІыкІыгъуэт икІи дахэти, зэрыбкІэ тедзэн хуей хьуртэкъым.

Мыр сигу кьинэжащ. Зэгуэр Сашэ футбол агчет итхат. Сыт щыгъуи хуэдэу, зэман куэд тригъэкІуэдакъым. Машинистхэхэу Игольниковэ Машэрэ Чехрадзэ Надярэ иджыри мыкІуэжауэ редакцэм щІэст. Машэ къищтащ Махэуэлым и тхыгъэр тридзэну. «Хуейкъым, - жиІащ Надя. - Уэ ар Сашэ и Іэрыхтхым хуэдэу гурыІуэгъуэу пхутедэзнукъым».

Макетхэр щІыныжкІэ МахуэлІым кьытекІуэ а зэманым щылакьым. Зи Іэщ Іагъэм хуэІэзэ дыдэ хирургым скальпелыр зэрригъэІэрыхъуэм хуэдэу, ж эуап зыхь секретарыр редакцэм и сурэттех гъуэзэджэ Пузенкэ Леонид триха сурэтхэми елэжьырт. Ахэрат газетыр зыгъэщІэрадзэри.

Спортым увыпІэшхуэ дыдэ щІыІыгъ Сашэ и гъащІэм. Абы ицІыхурт зыгуэркІэ кьыхъэжаныкІа спортсмен, тренер, спорт унафэщІ псори. Езыхэри кьыхъэкІуэрт, кьеЧэнджэщын папщІэ.

Сашэ дэ тщыщ дэтхэнэми гуапэу кьытхущытт. Арат пщІэщхуэ щІыхъэтщІри, кьыІэрыгуэкІыу дыщІых ущытри. Уеблэмэ, «Кабардино-Балкарская правда» газетми жэуап зыхь секретару щыщІалэжьами, псори зэрыщытауэ кьэнэжащ. А Іэнатіэм ар пэрытащ псэухукІэ. Сашэ куэд зэфІигъэкІащ а газетым и тепІъэр, и ухэкІэр иригъэфІкІуэн папщІэ. Псом хуэмыдэу кьехьулІэрт щэбэт напэкІуэцІхэр.

Аргуэру сыхуеплъэкІыжьыну сыхуейщ дыщыІэдэлэжьа зэманым. Зэгуэр дэ дызэбгъэдэкІын хуей хьуащ - сэ «Кабардино-Балкарская правда» газетым сыщылэжьэну срагъэблагъат. Ар кьыщыхъуар 1965 гъэм и гъатхэрт.

Партэ газетым лэжьапІэ сызэрыкІуэр кьызэрыщыхъум теуэуэу абы щыгъуэ Сашэ сэ зыри кьызжиІакъым. Мазибл дэкІуэ «Советская молодежь» газетым и редакторэ ягъэува иужь, кьысхуигъэ льэгъуащ згъэззэжыну, хэбгъэзэхьымэ, кьулыкъукІэ сыдригъэкІуэтеину. МахуэлІым кьызжиІащ: «Комсомольым и обкомым и япэ секретарымрэ сэрэ сыт и лъэныкъуэкІи дызэгурыІуащ. Зумакулов Борис арэзыщ, Іуэхур кьыщынэр уи дежщ. Унафэ сотх жэуап зыхь секретару узгъэувы. Пщэдеймыщкі э комсомолым и обкомым и бюро редакторым и кьуэдзэ кьулыкъури кьыщыпхуагъэфэщэнущ».

Махуэ зыбжанэ нэхъ дэмыкІыу, сэ зызгъэсэну «Комсомольская правда» газетым сагъэкІуащ, арщхьэкІэ сызыхуеяр абы щызгъуэтакъым - секретарь Іуэхум сэ сыхурагъэджажьым. Псори кьыщысщІар Налшык кьэзгъэззжа иужьщ. ЕгъэджакІуэ схуэхъуари МахуэлІыщ.

Лъэпкъ зэхэущытыкІэкІэр ди кьэралым и щыпІэ зэмылІэужьыгъуэхэм щымыщІагъуэ мы зэманым жысІэну сыхуейщ Сашэ щыхуэхэр зэи зэхэгъэж ищІу зэрыщымытар. Абы псори зытригьыхьыр щІыхь и хьэлэгъыр, Іуэхум зэрыхищІыкІыр т.

Дыпсэрт, дызэдэлажьэрт зэкъуэшьыж хуэдэу, Дэтхэнэм и гуфІэгъуэри зэрыгупу тІэтырт. ЩІызгъужьнщи, Грицук Валя, Данилюк Оля, Онищенкэ Эллэ, Харенкэ Златэ, Черемисинэ Наталье сымэ кьыщалъхуа махуэхэм ирихьэлІэу абыхэм ятеуэуа блын газет щхьэхуэхэр кьыдэдгъэкІырт. А жэрдэмри зейр Махуэлірт.

1972 гъэм Сашэ «Кабардино-Балкарская правда» газетым жэуап зыхь секретару ягъэуващ, 1979 гъэм ТАСС-м и корреспондент хъуащ, ауэ 1984 гъэм «КБП»-м щыІыгъа кьулыкъум пэрыхьэжащ, псэухукІи ар ІэщІыкІ ищІакъым. Хуабжьу ди жагъуэ зэрыхъуащ, и ныбжьыр ильэс 57-рэ иримыкъуауэ 1988 гъэм и щэкІуэгъуэм дунейм ехьжащ, и кьуэхэу Зауррэ Станиславрэ кьыщІэнри. Иджы абы и бынхэм езыхэм я быныжхэри яІэщ. Аращ гъащІэм и хабзэр.

Сэ езыр сыкьапщтэмэ, сынасыпыфІэу зыкьызэольытэж журналист тельыджэ икІи цыху хьарзынэ МахуэлІ Сашэ сызэрыдэлэжьам кьыхэкІыу.

ЗАНКИШИЕВ Хъусейн,
«Советская молодежь» газетым и редакторым и кьуэдзэу щыта, Урысейм и Журналист Іэ хэмрэ Тхакіуэжэмрэ я зэрыхьэныгъэхэм хэт.

● Іуэху еплъыкІэ

Пэжырщ дызэзышэлІэнур

«Адыгэ псалъэ» газетым 2011 гъэм и япэ кьыдэкІыгъуэм кьытехуащ «ЗэгурыІуэр мэунэ...» псалъащхьэм щІэт тхыгъэ, тхыдэтх Дзэмыхь Къасболэт ей.

АБЫ МЫПХУЭДЭ гупсысэ кьыщыІуэтащ: **«Адыгэ жылагъуэм зэрыкьыркъым XIX лІэщІыгъуэм Урысей пащтыхьыгъуэм илэжьамкІэ нобэ Урысейм и унафэщІхэм жэуап яхьын хуейуэ. Дэ, Кавказым щыпсэу адыгэхэр, Урысейм и зы Іыхьэу, Урысейм и щІыхь дыщыщыткІэ, ди къэралыгъэщхуэм дропагэ».**

Урыс, адыгэ лъэпкъхэм властищ я нэгу щІэкІащ: Урыс пащтыхьыгъуэр, коммунистхэм я тетыгъуэр, иджырейр. Зи пІалъэ имыкІ тетыгъуэ щыІэтэкъыми, абыхэм я зэманри блэкІащ, лъэпкъхэр кьызэтенащ. Япэм кьэхъуамкІэ иджырей унафэщІхэм жэуап ямыкІу жыпІэныр гупсысэжэ тэмэмкъым. Агупсысэрэзыншэу щытамэ, нэмыщІ лъэпкъми жиІэнт: Гитлер зэхищІыхьаэхэмкІэ дз жэуап тхыныкъым. Ауэ кьэхъуар аракъым: нэмыщІ лъэпкъми а къэралым и унафэщІхэми дуней псом я пащхьэ зыкъыщІаумысыжащ, я залымыгъэм пэкІуэ ахъши иратыж журт лъэпкым, и цІыхур лъапсэрых эрищІам пэкІуэу. Пэжырщ щыуагъэм кІэ езытыр. Кьэзшам зимыумысыжмэ, Іуэхур имыгъэзэкІуэжмэ, ар хьэзырщ щыуагъэ иджыри ищІэну.

Зы гъэ гуэр нэмыцэ лІыкІуэ Гуп Ізраилым и кнессетым (парламентым) ирагъэблагъащ. Нэмыцэ къэралыгъуэм и лІыкІуэр псэльапІэм щиувэм, кнессетым щІэс гуп щІэкІащ. Абыхэм я щхьэусыгъуэр нэмыцэбзэр я гум зэрытемыхуэрат.

Адыгэм и гум гужьгъажь хуилъкъым урыс лъэпкъым. Ди гъэсэныгъэмкІэ дощІэр абы псэр зэришхьр, фІым пащтыкьыгъуэр, коммунистхэм я тетыгъуэр, иджыдрейр. Зи пІалъэ имыкІ тетыгъуэ щыІэтэкъыми, абыхэм я зэманри блэкІащ, лъэпкъхэр кьызэтенащ. Япэм кьэхъуамкІэ иджырей унафэщІхэм жэуап ямыкІу жыпІэнкІэ тэмэмкъым. Агупсысэрэзыншэу щытамэ, нэмыцэ лъэпкъми жиІэнт: Гитлер зэхищІыхьаэхэмкІэ дз жэуап тхыныкъым. Ауэ кьэхъуар аракъым: нэмыцэ лъэпкъми а къэралым и унафэщІхэми дуней псом я пащхьэ зыкъыщІаумысыжащ, я залымыгъэм пэкІуэ ахъши иратыж журт лъэпкым, и цІыхур лъапсэрых эрищІам пэкІуэу. Пэжырщ щыуагъэм кІэ езытыр. Кьэзшам зимыумысыжмэ, Іуэхур имыгъэзэкІуэжмэ, ар хьэзырщ щыуагъэ иджыри ищІэну.

Зы гъэ гуэр нэмыцэ лІыкІуэ Гуп Ізраилым и кнессетым (парламентым) ирагъэблагъащ. Нэмыцэ къэралыгъуэм и лІыкІуэр псэльапІэм щиувэм, кнессетым щІэс гуп щІэкІащ. Абыхэм я щхьэусыгъуэр нэмыцэбзэр я гум зэрытемыхуэрат.

Адыгэм и гум гужьгъажь хуилъкъым урыс лъэпкъым. Ди гъэсэныгъэмкІэ дощІэр абы псэр зэришхьр, фІым пащтыкьыгъуэр, коммунистхэм я тетыгъуэр, иджыдрейр. ЩІыхьэм и пашэ властыр езы лъэпкъым щыщІмэ, езым хуиту химыхьжамэ мыгъуагъэ кьызэришэр ещІэр. Ар Урысейм и тхыдэмкІэ нэрылъагъущ. Абы хуэдэ адыгэми мыгъуагъэ кьыхуихьащ, и ягъэ хэмылъу.

Фы дыдэу сызыщымыгъуазэ тхыдэм сыхэкІыу, тхыгъэр кьызэрыІуэтам и гугъу сщІымэ, ар псэ хуиткІэ мытхауэ кьызолытэр. «Дэ дропагэ Урысей кьэрал дызыхэтым» жыхуиІэр урыс пащтыхьхэм я деж кІуэу щыта адыгэ лІыкІуэхэм я псэльафэм изогъэщхь. Ар а лІэщІыгъуэхэм кІуу кьыщІэкІынт. Иджы гъащІэр нэгъуэщІщ, лъэпкъхэр зэпызыщІэ Іуэхуэр нэгъуэщІ мардэхэм хуэкІуащ.

Адыгэр кьэрал куэдым щопсэу, щыпсэу кьэралми и паспорт иІыгъщ икІи и цІыхуу зыкъелъытэж, и гражданин Іущуи зебжьыжри, и кьалэнхэр егъэзащІэ, мыхъун иІэжьыркъым. Кьэралым кьыщыхъуэм жьыджэру, пэжу хэтщ, аращ и щІыхьри щІэлъагэр. Сэ кьыззрызгурыІуэмкІэ, гражданин Іущыр захуагъэм и телъхьэрщ, кьуанщагъэм пэщІэтырщ. Адыгэр дэнэ щымыІэми, щыпсэу кьэрылыгъуэм хуэпэжщ, и лъэпкыгъэри ихъумэжыну хэтщ. Кьэрал уэзрысым и цІыхуу ущытыныжри уи лъэпкъым хуэупсэжьэнымрэ зэпэщІэуэркъым икІи зыми кьэппибыдынукъым, хабзэм уемыбгъуэзмэ.

Ди щхьэм идгъэхун хуейкъым адыгэхэр Урысейм и цІыхуу зэрыщытым дыззэрыпагэр, икІи зыщыдгъэгъупщэ хъунукъым Кавказым и адыгэхэр дуней псом щикъухьа ди лъэпкъым и зы Іыхьэу зэрыпарар икІи абы иІэ гукъеуэр бгъэзкІуэжа хъун зэрыхуейр.

КЪАЛМЫКЪ Аднан.

● Дзюдо

Мудрэн Беслъэн и ехъулІэныгъэ

Азербайджаным щекІуэкІащ дзюдом и тхыдэм щыегъуанэ. IJF «Мастерс» зэхьэзэхуэ.

АБЫ хэтащ Урысейм и командэ кьыхэхам хьихьэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и дзюдоистхэу Пекин щекІуэкІа Олимпиадэм хэта Джэданэ Алимрэ Абу-Даби-2010 зэхьэзэхуэм щекІуэ, Урысейм и чемпион Мудрэн Беслъэнрэ.

Беслъэн зэпеуэр кьыщІидзащ ныбжьыщІэхэм я деж дунейпсо пашэныгъэр кьыщыхьынымкІэ зэхьэзэхуэм тІэунейрэ ехъулІэныгъэ щыІэрызыгъэхьа монгол ДааваДоржэ и ныкъуэкьуэгъуэу. Мудрэным ерыщу текІуэныгъэр зыІэригъэхьащ.

Финалым и Іыхьэ плІанэм Беслъэн хигъэщІащ 2010 гъэм екІуэкІа Европэ чемпионатым ещанэ увыпІэр кьыщыгъэхьа, Голландием и спортсмен Мурен. Дунейм псом и чемпион, Олимп Джэгухэм щытекІуа, дунейпсо уэрэхуимышэр. ЦІыкуэбэм и пашэ властыр езы лъэпкъым щысыщмэ, езым хуиту химыхьжамэ мыгъуагъэ кьызэришэр ещІэр. Ар Урысейм и тхыдэмкІэ нэрылъагъущ. Абы хуэдэ адыгэми мыгъуагъэ кьыхуихьащ, и ягъэ хэмылъу.

Фы дыдэу сызыщымыгъуазэ тхыдэм сыхэкІыу, тхыгъэр кьызэрыІуэтам и гугъу сщІымэ, ар псэ хуиткІэ мытхауэ кьызолытэр. «Дэ дропагэ Урысей кьэрал дызыхэтым» жыхуиІэр урыс пащтыхьхэм я деж кІуэу щыта адыгэ лІыкІуэхэм я псэльафэм изогъэщхь. Ар а лІэщІыгъуэхэм кІуу кьыщІэкІынт. Иджы гъащІэр нэгъуэщІщ, лъэпкъхэр зэпызыщІэ Іуэхуэр нэгъуэщІ мардэхэм хуэкІуащ.

Адыгэр кьэрал куэдым щопсэу, щыпсэу кьэралми и паспорт иІыгъщ икІи и цІыхуу зыкъелъытэж, и гражданин Іущуи зебжьыжри, и кьалэнхэр егъэзащІэ, мыхъун иІэжьыркъым. Кьэралым кьыщыхъуэм жьыджэру, пэжу хэтщ, аращ и щІыхьри щІэлъагэр. Сэ кьыззрызгурыІуэмкІэ, гражданин Іущыр захуагъэм и телъхьэрщ, кьуанщагъэм пэщІэтырщ. Адыгэр дэнэ щымыІэми, щыпсэу кьэрылыгъуэм хуэпэжщ, и лъэпкыгъэри ихъумэжыну хэтщ. Кьэрал уэзрысым и цІыхуу ущытыныжри уи лъэпкъым хуэупсэжьэнымрэ зэпэщІэуэркъым икІи зыми кьэппибыдынукъым, хабзэм уемыбгъуэзмэ.

Ди щхьэм идгъэхун хуейкъым адыгэхэр Урысейм и цІыхуу зэрыщытым дызэрыпагэр, икІи зыщыдгъэгъупщэ хъунукъым Кавказым и адыгэхэр дуней псом щикъухьа ди лъэпкъым и зы Іыхьэу зэрыпарар икІи абы иІэ гукъеуэр бгъэзкІуэжа хъун зэрыхуейр.

КЪАЛМЫКЪ Аднан.

ЩІэ икІи гъэщІэгъуэн

Нуэрей илъэсхэм республикэм и спорт гъащІэм зиужьащ икІи спорт лІэужьыгъуэ зэхуэмыдэхэм я федерацэхэр кьыззрагъэпэщ хъуащ.

АР ЩЫХЬэТ токъуэ кьыдэкІуэтей щІэблэм я узынщагъэр егъэфІэкІуэным гулъытэ хэха игъуэт зэрыхъуам.

Апхуэдэу 2010 гъэм и пэщІэдзэхэм кьызэрагъэпэщащ пейнтболымкІэ КъБР-м и федерацэ. Вице-президенту хахащ абы и кьызэгъэпэщакІуэхэм ящыщ зыхьрычъ-тыщІэ щІалэщІэ Бэджыдэ Борис.

Пейнтбол спорт лІэужьыгъуэр ди республикэм кьыщыныжуным гъабжъ хуэхъуащ нэщанэ еуэурэ щІалэгъуалэм зэрызытраГъуэр. Абы хуабжьу дихьэх Бэджыдэм зыщигъэгъуэзащ нужьрей илъэсхэм Урысей псом зыщызыхуэ спорт лІэужьыгъуэм икІи республикэм абы и кьудамэ кьыщызэригъэпэщыну мурад ищІащ.

Мыр гуп зэхьэзэхуэ спорт лІэужьыгъуэщ. Иджыпсту федерацэм нІэщ пэщ щхьэхуэ. Спорым дихьэххэм абы кьыщащагъэтынущ пейнтболым екъэлІа хьэпшып псори. Мыбы Іэщэрэ щэрэ хэткъым, атІэ кьыщагъэсэбэпыр щэкъэ зэмыфэгъу зыгьауэ Іэмэпсымэ шынагъуэнщэхэрщ.

Нобэ пейнтболымкІэ республикэ федерацэм хэтщ щІыхуищэм щІигъу икІи псынщІэ дыдэу абыхэм я бжыгъэм хохьэ. Япэ дыдэу федерацэм кьыхьыхьэм инструктор Іэзэхэр ядолажьэ, спортым и мардэхэр кьыгурагъаІуэ. КьиныжмыщІауэ, республикэ ДОСААФ-м хухэха щыпІэм федерацэм езым и мылъкукІэ щеухуэ зэкъэззхуэкэр щрагъэкІуэкІын стадион щыкІу.

Федерацэм и унафэщІхэм я мурадщ пейнтболымкІэ урысеепсо федерацэм хьэкъну.

МЭЗКУУ Къанщобий.

● ТхылъыщІэхэр

«Сыдоуэршэр си анэм»

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ щыхьэ зиІэ и дэжьыкІуэ Зэгъэштокъуэ Іуэдэ и усэ тхыльыщІэм ящыщ фІищар. Ар «Эльбрус» тхылъ тедзапІэм и бжыгъэр 500 хьуауэ кьыщыдэкІащ.

УСЭУ 100-м щигъу, зы поэмэрэ зы эссерэ зэрыт тхыльым Іуэдэ и дуней еплъыкІэмрэ и гукъеуэхэмрэ, и хъуэпсапІэкэмрэ гущІагъщІэлъхэмрэ, нэм кьыІуидзэ дахагъэмрэ ар зэрыгъэмэн хуеймрэ, нэгъуэщІ куэди кьыщыІуэтащ. «Мамэ», «Анэпсэм кьумыр кьелъэтыхь», «Щын гъуІцэр мэгъущри...», «Си унагъуэр - Къэбэрдейрщ», «Гугъэ», «Дэ афиням дрибийщ», «Апхуэдэщ гъащІэр», «Вуазджэм и щыІу», «Жэ гъэпІа» усэхэм, «Зауэм и джэрпэджэж» поэмэм, «Жыг закъуэ» эссе я фІэщыгъэхэм кьыбжаІэ ахэр узэгупсысыпхъэ Іэджэм я щхьэфэ зэриІэбэр.

Зэгъэщтокъуэм кьеГъуэт лъэпкъыр, щыхуэхэр дызэрыгурыІуэрт псалъэ купщафІэхэр, ахэр усэбзэм адыгэбзэ кьабзэкІэ екІуу ирегъэзэгъэ, зэхьэлІэгъуейуэ кьыпщыхьу Іуэхугъэхэр зришаІэрэ зыгъэдзыхэхэр щІэджыкІакІуэхэм яхуеІуатэ. Псалъэм папщІэ, «Сыдоуэршэр си анэм» усэм и япэ сатырхэм Іюдэ щыжеІэ:

Сыдоуэршэр щІэжщІэкьуэрэ си анэм,
Къэхуа-къэщІахэм ар
щыгъуаз сощІ,
ИтІани схъуэм сфІэфІщи
и гур анэм,
Іэжу мыфэмыцхэр
кьохъур щыщызбзыщІ.

ЗэрынэрыпІагъущи, езы усакІуэри, ар псэкІэ зэпсалъэ анэри зыгъэгулэз Іуэхухэр машІэкъым, икІи мыхьэнэншэкъым, кьэзылъхуам и гур хигъэщІынкІэ щыщынэкІэ.

Тхылъыр зи Іэдакъэщ Іэкіым и закъуэкъым фІыщІэр зейр: ар зэдаІщ дуней кьыщытехьа тхылъ тедзапІэм и лэжьакІуэ кьыдэкІыгъуэм єлІэлІахэмрэ абы и редактор Мыкъуэжь Анатолэрэ. «Сыдоуэршэр си анэм» тхылъ щыкІуэ купщафІэ, лэжьыгъэ «хуабэ» зэрыхъуам шэч хэлъкъым, дяпэкІи усакІуэм и гуащІэмкІэ дигьэуфІэну ди гуапэщ.

ИСТЭПАН Залинэ.

Лэжьыгъэ щхьэпэм къыпащэнущ

● Аруан куей

АРУАН районым мы гъэм щыпащэнущ еджапІэхэм я пщІантІэхэмрэ Іэгъуэблагъэхэмрэ зыхуей хуэзэу зэхьэзэхуэм программэм. Абы кьыхьэу зэфІагъэкІыну Іуэхуэхэр яубзыку. Дыкьэзыхуэрейкъ дунейр хьумэн зэрыхуейм щІэблэр хуэущиниым хуэунэтІауэ куей администрацэм кьыхилъхьа а Іуэху щхьэпэм и кьыкІэпхыльыкІ э, 2-нэ Іыхьэр гъатхэпэ - бадзэуэгъуэ, 3-нэр шыщхьэІу мазэхэм ирагъэкІуэкІыну трауХуащ. Лэжьыгъэр зэрекІуэкІыжьыну комиссэм хэтхэм щІыпІэ псори кьызэхэкІухьынущ икІи зрагъэпІагъуэнущ курыт еджапІэхэм, пщІантІэхэм, сабий гъэсапІэхэм я кьабзагъэр, ныбжьыщІэхэр а Іуэхум зэрыхэтыр. Программэм кьыхэжаныкІэхэм куей администрацэм и щытхъу тхылъхэмрэ ахьшэ саугъэтхэмрэ иратынущ. Апхуэдэу абыхэм тыгъэ лъапІэхэмкІэ яхуэунэсэнущ хьэрычъ-тыщІэхэмрэ зэгуэкьынгъэхэмри. Зэхьэзэхуэр унэтІыныгъэ зыбжанэкІэ гуэшауэ ирагъэкІуэкІынущ.

ЛЬОСТЭН Муэз.

Дыззрыт мазэм итъэс 50 прокъу Бэчыжь Лейлэ КъШР-м и ТхакІуэхэм я союзым и унафэщІу зэрылажьэрэ.

● Юбилей

Сабийхэм я тыгъэ

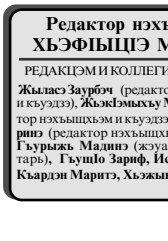
Сабийхэм уахуэтхэныр тынщкъым жысІэмэ, щэч хэмылъу куэд арэзы кьызэхъунущ. Абыкіэ щэсыпІэ

ихьэфынущ ныбжьыщІэхэм я псэкупсэр, я акъылыр, я бзэр кьыбгурыІуэн зэрыхуейр зыхэзыщІэхэр. ЦІыкІуэхэр кьызэрыпхъэмыгъэпщІэнум, уи гум кьыбгъэдэкІыу яхуэптхыр псэкІэ абыхэм кьызэращтэм уи гуащІэм и пщІэр игъэинуи кьысщохьу.

АПХУЭДЭУ зи Іэдакъэщ Іэкі усэ цІыкІухэм щІэблэр щыгуфІыкІ усакІуэщ иджыблагъэ зи сабий усэ тхылъ «Эльбрус» тхылъ тедзапІэм кьыщыдэкІа Къагырымэс Борис. «Уэщхьм и кьару» зыфІищащ лэжьыгъэм, Мыкъуэжь Анатолэ зи редакторым, ихуащ цІыкІуэхэм я кьэухьым зезыгъэужь, дунейм и кьэхъуащІэ кьудым гу лъеІэныгъэ, ахэр щІэщыгъуэу сабиипсэм пъэзыгъэІэс усэу 21-рэ. Абыхэм зи гугъу щыщІахэр къэзыгъэлъагъуэ сурэт щхьэкІэпльыкІэ дахэхэмкІэ Пароевэ Ларисэ игъэщІэрэщІа тхылъ цІыкІур сабийм фІэмыгъэщІэгъуэнынкІэ Іэмал иІэкъым.

Сабийхэмрэ абыхэм я адэанэхэмрэ зыщыгуфІыкІын лэжьыгъэ куэдкІэ Борис дяпэкІи кьытхуэупсэну ди гуапэщ.

ИСТЭПАН Залинэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЦІЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жылаев Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и кьуэдзэ), **Жьэхімыхьу Марин**э (редактор нэхъыщхьэм и кьуэдзэ), **Ширдий Марин**э (редактор нэхъыщхьэм и кьуэдзэ), **Гъурыжь Мадин**э (жэуап зыхь секретарь), **Гъучіо Зариф, Истэпан Залинэ, Кьардэн Маритэ, Хьэжькьарэ Алик.**

ДИ ХЭЩІАПІЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 5, ебгъуанэ - ещанэ нэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и кьуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхуэхэмкІэ - 42-22-86; кьуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъуэмэ Іуэхущ Іапі эхэм ядэлажьэнымкІэ - 42-60-53; хьэбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдэзекІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ Іапі эм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхаэм и псу жэуап яхь, Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щытхым.

Газетыр Іэ тезыдаэхэм яхуэхьынырэ пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр щрымкІэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Тел.: 42-69-34

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №П-0065-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ ккъыокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.

КъБР, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы кьыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и кьуэдзэ Къанщокъуэ Эллэ, редактору Истэпан Залинэ, корректорэу Афэ Тамарэ *(1, 4, 6-нэ нап.)*, Иуан Заирэ *(2, 3, 5-нэ нап.)*. *КомпьютеркІэ газетым и тепІэр ящІащ* Ныр Сандэрэ Мэлбахьуэ Анжелэрэ, *сурэтхэм елэжьар* Бицу Жанпэщ.

Номерыр "Адыгэ псалъэм" и компьютер Іэнатіэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 10.125 ● Заказ №130